

14. i 15. periodični izvještaj po Međunarodnoj konvenciji o eliminaciji rasne i svih vidova diskriminacije

UVOD

Bosna i Hercegovina je sukcesijom (nakon disolucije SFRJ) preuzela Međunarodnu konvenciju o eliminaciji rasne i svih vidova diskriminacije u cjelosti (bez rezervi) i odredbe iste su inkorporirane u pravnim sistemima Bosne i Hercegovine. Bosna i Hercegovina (u daljem tekstu BiH), kao članica Organizacije ujedinjenih nacija i potpisnica Međunarodne konvencije o eliminaciji svih oblika rasne diskriminacije (koja je stupila na snagu 16.07.1993.), 22.-23. februara 2005. godine, pred nadležnim komitetom UN-a uspješno je prezentovala Inicijalni izvještaj po Međunarodnoj konvenciji o eliminaciji svih oblika rasne diskriminacije (koji se tretirao kao jedinstven dokument sastavljen od prvih šest izvještaja) da bi 7. i 8. periodični izvještaj o implementaciji pomenute konvencije bio prihvaćen i uspješno prezentovan pred UN komitetom za eliminaciju rasne diskriminacije 2010. godine. U zadanom roku 16. juli 2013. godine BiH je, na osnovu dostavljenih zaključnih razmatranja i preporuka UN komiteta za eliminaciju rasne diskriminacije i u skladu sa smjernicama Komiteta za pisanje dokumenta, sačinila Deveti, deseti i jedanaesti, te 12. i 13. periodični izvještaj (kao jedinstven dokument) o implementaciji Međunarodne konvencije o eliminaciji rasne i svih vidova diskriminacije koji je prihvaćen i uspješno prezentovan pred UN komitetom za eliminaciju rasne diskriminacije. Da podsjetimo da je BiH složena država koja se sastoji od dva entiteta Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu FBiH) i Republike Srpske (u daljem tekstu RS) i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu BD BiH) kao administrativne jedinice „sui generis“ karaktera, odnosno condominijuma. Rasna diskriminacija, kao i drugi oblici diskriminacije, direktno se zabranjuje Ustavom BiH (i ustavima entiteta i Statutom BD BiH) i inkrimisana je kroz nekoliko obilježja krivičnih djela u okviru krivičnog zakonodavstva BiH, entiteta i BD BiH, što jasno izražava opredjeljenje vlasti u BiH za poštivanje ljudskih prava svih građana koji u njoj žive kao i stalno nastanjenih stranaca ili stranaca kojim je odobren privremeni boravak na teritoriji BiH uz uvažavanje principa tolerancije. Opšti principi Međunarodne konvencije o eliminaciji svih oblika rasne diskriminacije su ugrađeni i u Zakon o zabrani diskriminacije. BiH provodi politiku eliminacije rasne diskriminacije kako kroz opšti pravni okvir tako i kroz promociju, priznavanje i uživanje jednakog položaja za sve putem zakonodavnih, sudskih, upravnih i drugih mjera; pravo na povratak i povrat imovine građana; organizovanje kulturnih djelatnosti i zabranu defamacije religija, poboljšanje položaja Roma, kao najbrojnije i najugroženije nacionalne manjine (od ukupno sedamnaest nacionalnih manjina taksativno pobrajanih u zakonu) u BiH.

Imajući u vidu naprijed navedeno BiH je putem rada Interresorne radne grupe koju su činili predstavnici vlasti sa svih nivoa organizacije iste u BiH sačinila 14. i 15. periodični izvještaj o implementaciji Međunarodne konvencije o eliminaciji svih oblika rasne diskriminacije i isti, putem Misije BiH pri UN-u u Ženevi, u zadanom roku (16. juli 2021.). dostavila Komitetu za eliminaciju rasne diskriminacije na razmatranje.

ODGOVORI BOSNE I HERCEGOVINE NA PREPORUKE KOMITETA ZA ELIMINACIJU RASNE I SVIH VIDOVA DISKRIMINACIJE UN-a

(date nakon prezentacije 12. i 13. periodičnog izvještaja Bosne i Hercegovine po Međunarodnoj konvenciji o eliminaciji rasne i svih vidova diskriminacije)

Postojane etničke tenzije, etno-religijske podjele i potreba za pomirenjem

5. Komitet je svjestan razornog utjecaja rata 1992.-1995. i napora koji su uloženi u ponovnu izgradnju društva, ali je i zabrinut da je, više od 20 nakon završetka rata i zaključivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma, zemlja i dalje podijeljena po etničkim i etno-religijskim linijama; i takve podjele su postale uobičajene, što je ilustrirano ponavljanjem etničkih tenzija na političkom i administrativnom nivou. Komitet je također zabrinut da takve podjele prožimaju etničke i nacionalne grupe na cijelom teritoriju i predstavljaju prepreke procesu donošenja odluka i naporima prema izgradnji većeg povjerenja, usvajanjem zakona, institucija i strategija koje potiču integraciju i pomirenje, te na taj način otežavaju borbu protiv rasne diskriminacije (čl. 1.,2.,7.).

6. Komitet poziva državu članicu da poduzme sve potrebne mjere, uz konsultacije sa svim stranama na cijelom području države, za prevazilaženje etničkih tenzija i podjela koje koče pravni, institucionalni i politički napredak ka integriranijem društvu i pomirenju, te nastavljaju rasnu diskriminaciju. Komitet preporučuje državi potpisnici da poduzme konkretne mjere kako bi osigurala pronalaženje rješenja za promoviranje integriranijeg društva temeljenog na vrijednostima jednakosti i nediskriminacije u kojem sudjeluju svi građani bez obzira na njihovu etničku, etno-religijsku ili nacionalnu pripadnost.

U cilju poboljšanja sistema koordinacije vlasti u BiH na implementaciji preporuka međunarodnih tijela za ljudska prava, kao i poboljšanja procesa praćenja izvršenja preporuka međunarodnih tijela u januaru 2018. Savjet ministara Bosne i Hercegovine (SM BiH) usvojilo je Metodologiju izvještavanja u oblasti ljudskih prava u BiH, s ciljem da se uspostavi informacioni sistem za prikupljanje podataka u svrhu efikasnije izrade izvještaja iz oblasti ljudskih prava za BiH.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (MLjPI) je pripremilo, a Vijeće ministara BiH usvojilo Okvirni program provođenja preporuka međunarodnih tijela iz oblasti ljudskih prava.

Na godišnjem nivou Savjet ministara usvaja Program obilježavanja značajnih datuma iz ljudskih prava.

Edukaciju nosioca pravosudnih funkcija u BiH vrše entitetski centri za edukaciju sudija i tužilaca u okviru svojih godišnjih Programa, kojima su predviđene obuke, na temu ljudskih prava, uključujući evropski sistem zaštite ljudskih prava, pravna stečevina EU, kao i na temu diskriminacije, te sudske prakse antidiskriminacionog prava u BiH. VSTV BiH vrši funkciju nadzora i odobravanja Programa. U Krivičnom pravu u kontekstu zaštite LGBT osoba, komperaciju sudske prakse sa državama regiona, slobodu izražavanja i enički motivisanih zločina, zaštitu od nasilja u porodici i iz domena ravnopravnosti spolova, prava djece i prava nacionalnih manjina. Navedene obuke realizuju se u saradnji sa Heinrich Boell fondacijom, sa OSCE Misijom, sa AIRE Centrom i SOC –om.

Pored toga, VSTV BiH je, 2018. godine, izvršilo izmjene elektronske baze podataka za procesuiranje predmeta u sudovima i tužiteljstvima čime je omogućeno prikupljanje sveobuhvatnih podataka o predmetima diskriminacije.

BiH već odavno ima uspostavljen zakonodavni okvir kojim se štite sloboda mišljenja i vjeroispovjesti, a koji je usaglašen sa međunarodnim standardima u oblasti ljudskih prava. U svrhu provođenja ovog zakona i ostvarivanja vjerskih sloboda BiH je do sada zaključila dva međunarodna ugovora sa Svetom stolicom i Srpskom pravoslavnom crkvom, a u toku je potpisivanje ugovora sa Islamskom zajednicom. Na ovaj način uspostavlja se sardanja s ciljem promovisanja vjerskih sloboda. VM BiH u kontinuitetu podržava finansijski Međureligijsko vijeće koje okuplja najveće religije (katoličanstvo, pravoslavlje, judeizam i islam), koji zajednički provode aktivnosti protiv svih oblika diskriminacije i vjerskog fanatizma i poticanje tolerancije među religijskim skupinama.

Crkve i vjerske zajednice aktivno su se uključile u podršku provođenja Platforme za mir, te su potpisali Deklaraciju protiv stigmatizacije osoba koje su pretrpile seksualno nasilje u posljednjem ratu. (bosanskohercegovački vjerski poglavari su prvi u svijetu koji su to učinili), edukovali su vjerske službenike a po pitanju saradnje s osobama koje su pretrpile nasilje. Takođe su razvijene Smjernice za vjerske službenike o načinu postupanja sa žrtvama silovanja i seksualnog nasilja u ratu.

Vezano za napredak u zaštiti i promociji ljudskih prava napominjemo da su doneseni i usvojeni slijedeći dokumenti:

Izmene i dopune Zakona o zabrani diskriminacije, Akcioni plan za Rome, Akcioni plan za djecu, Okvirni plan o obrazovnim potrebama Roma, Smjernice za obrazovanje iz oblasti ljudskih prava u BiH i Akcioni plan za obrazovanje novinara i medijskih profesionalaca u BiH, Akcioni plan za obrazovanje državnih, policijskih i vojnih službenika, Smjernice za najbolji interes djeteta, Smjernice za borbu protiv diskriminacije u obrazovanju

U oblasti ravnopravnosti odnosno zaštite prava žena u proteklom periodu usvojeni su sledeći planski dokumenti: treći Akcioni plan za provođenje UNSCR 1325 „Žene, mir, sigurnost“ u Bosni i Hercegovini za period 2018-2022. Iskustvo Bosne i Hercegovine u provođenju ove rezolucije prepoznato je na lokalnom-regionalnom-globalnom nivou što pokazuje činjenica da je Na samitu ministara inostranih poslova zemalja G7 Evropska unija je izabrala da sarađuje sa Agencijom za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH. U izvještajnom periodu usvojen je treći Gender akcioni plan BiH za period 2018 –2022.

U oblasti borbe protiv korupcije usvojena je Strategija za borbu protiv korupcije za period 2015-2019. kao i Akcioni plan za provedbu Strategije.

Vlada Federacije BiH je u 2018. Usvojila: Akcioni plan za razvoj poduzetništva žena 2018-2020, i Akcioni plan za provedbu Strategije za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici za period 2018-2020.

Vlada Republike Srpske usvojila je Strategiju za suzbijanje nasilja u porodici Republike Srpske 2020–2024. Politiku unapređenja ranog rasta i razvoja djece u Republici Srpskoj za period od 2016–2020., u toku 2019. usvojene su Izmjene i dopune Zakona o zaštiti od nasilja u porodici kojim žrtve nasilja dobijaju adekvatniju i pravovremenu pomoć i podršku, unaprijeđenu po međunarodnim standardima, a odgovor zakonodavca na radnje nasilja u porodici i sankcionisanje ucinioca nasilja ostvaruje se primjenom Krivičnog zakonika Republike Srpske. Prije pomenutih izmjena radnja nasilja u porodici u najvećem broju slučajeva sankcionisana je prekršajno.

Strategiju primarne zdravstvene zaštite, Strategija za unapređenje seksualnog i reproduktivnog zdravlja Republike Srpske 2019 – 2029, prepoznala je ženu romske nacionalnosti kao ranjivu kategoriju

Strategiju razvoja mentalnog zdravlja u Republici Srpskoj (2020-2030.), Strategiju unapređenja socijalne zaštite djece bez roditeljskog staranja (2015-2020), Strategiju unapređenja društvenog položaja lica sa invaliditetom u Republici Srpskoj (2017-2026). Pravci razvoja MUP RS u oblast bezbjednosti 2017-2021, Strategiji razvoja obrazovanja Republike Srpske 2016-2021. Akcioni plan Republike Srpske za prevenciju i borbu protiv terorizma (2016.-2020). Narodna skupština Republike Srpske usvojila je Strategiju za unapređivanje i zaštitu prava pripadnika nacionalnih manjina u Republici Srpskoj za period 2020-2024.

7. Komitet pozdravlja rezultate popisa iz 2013. godine, objavljene 2015., ali izražava žaljenje da u svom izvještaju država potpisnica nije dostavila ažurirane i razvrstane statističke podatke o etničkom sastavu stanovništva, te da je dostavila vrlo nedovoljne socio-ekonomske indikatore u vezi sa različitim etničkim i nacionalnim grupama koje žive na njenom području, uključujući Rome, povratnike, izbjeglice i tražitelje azila. Komitet je zabrinut zbog kontradiktornih informacija koje je primio u vezi sa brojem Roma i povratnika koji žive u Bosni i Hercegovini. Nadalje, zabrinut je zbog informacija koje je pružila delegacija države potpisnice da su statistički podaci o broju Roma i povratnika nepouzdati te da ih je teško prikupiti.

8. Komitet preporučuje državi potpisnici da dostavi pouzdane, ažurirane i razvrstane podatke o etničkom sastavu svog stanovništva, kao i socio-ekonomskim indikatorima o etničkim i nacionalnim grupama koji žive na njenom prostoru, uključujući Rome, povratnike, izbjeglice, tražitelje azila, kako bi omogućila Komitetu da izvrši procjenu stanja ovih grupa u smislu njihovog uživanja prava koja proizlaze iz Konvencije. Komitet također preporučuje da država potpisnica razvije učinkovite alate i procedure koji će joj omogućiti prikupljanje pouzdanih podataka o broju Roma i povratnika koji žive u Bosni i Hercegovini.

Rezultati popisa stanovništva, domaćinstava i stanova u Bosni i Hercegovini 2013. godine su objavljeni u junu 2016. godine, a javno su dostupni na internet stranici Agencije za statistiku BiH (https://www.popis.gov.ba/popis2013/doc/Knjiga2/BOS/K2_T1_B.xlsx), (tabela sa detaljnom etničkom strukturom dostavljena u prilogu ovog materijala). Prilikom postavljanja pitanja o etničkoj/nacionalnoj pripadnosti bilo je definisano da „popisivač ne smije čitati ponuđene modalitete niti vršiti bilo kakav uticaj na ispitanika. Popisivač je dužan da na ovo pitanje upiše tačno onakav odgovor kako se popisivano lice izjasni o etničkoj/nacionalnoj pripadnosti“. Skeniranjem popisnih obrazaca formirana je baza podataka popisa, a zvanični rezultati objavljeni. Stoga, sa stanovništva statističkih institucija, ne stoji konstatacija da su statistički podaci o broju Roma koje su objavile statističke institucije nepouzdati.

Može se konstatovati da postoji (očekivana) razlika u brojnosti Roma prema različitim izvorima, za razliku od kojih statističke institucije imaju jasno preciziranu (gore pomenutu) metodologiju i potpun obuhvat. Samim tim statističke institucije ne mogu komentarisati procjene različitih udruženja ili nevladinih organizacija koje se uglavnom i u zemljama okruženja razlikuju kako od podataka prikupljenih popisom, tako i među različitim udruženjima i organizacijama i često su spekulativnog karaktera. Smatramo da ne stoji konstatacija „da su statistički podaci o broju Roma i povratnika nepouzdati te da ih je teško prikupiti“ tim prije što veliki broj evropskih zemalja i ne prikuplja podatke o etničkoj pripadnosti putem popisa stanovništva.

Agencija za statistiku BiH, po svojoj nadležnosti, raspolaže podacima sa popisa stanovništva 2013. godine koji su dostavljeni u prilogu ovog izvještaja.(tabela 1, tabela 2).

Usklađenost zakona sa čl. 1. Konvencije

9. Iako definicija rasne diskriminacije sadržana u čl. 2. Zakona o zabrani diskriminacije obuhvata sve temelje pobrojane u čl. 1. Konvencije, Komitet je zabrinut zbog izostanka temelja „etničke pripadnosti“, „boje“ i „porijekla“ u čl. 145. a (1) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine kojim se zabranjuje i kriminalizira poticanje na rasnu, etničku i vjersku mržnju (čl. 1.,2.,4.).

Član 145. KZ BiH¹ propisuje zabranu svake diskriminacije i jamči svim osobama jednaku i djelotvornu zaštitu protiv diskriminacije na temelju bilo kojeg razloga kao što su rasa, boja kože, spol, jezik, vjera, politička i druga mišljenja, nacionalno i socijalno podrijetlo i dr.

U ovom članu predviđena su tri oblika krivičnog djela koja se razlikuju po tome na temelju čega se vrši povreda ravnopravnosti građana, odnosno prema vrsti prava koja se ograničavaju ili uskraćuju.

(1) Krivičnog djelo (iz stava 1. ovog člana) sastoji se u uskraćivanju ili ograničavanju građanskih prava utvrđenih Ustavom BiH, potvrđenim međunarodnim ugovorom, zakonom BiH, drugim propisom BiH ili opštim aktom BiH ili u davanju pojedincu neopravdanih povlastica ili pogodnosti na temelju razlike u nacionalnosti, rasi, boji kože, vjeroispovijesti, političkom i drugom uvjerenju, etničkoj pripadnosti, spolu, jeziku, obrazovanju, društvenom položaju ili....

Radnja izvršenja djela određena je alternativno i to kao: a) uskraćivanje prava građana, b) ograničavanje prava građana i c) davanje građanima neopravdane povlastice ili pogodnosti.

Pod uskraćivanjem prava u smislu ovog krivičnog djela podrazumijeva se onemogućavanje građana da ostvaruju prava koja im pripadaju na temelju ustava, zakona ili drugih propisa.

Ograničenje prava postojat će u slučaju kad građaninu nije u cijelosti uskraćeno pravo koje mu pripada, ali se uslijed djelatnosti počinitelja to pravo ne može u potpunosti koristiti.

Treći vid radnje izvršenja sastoji se u favoriziranju, pogodovanju građana, odnosno davanju povlastica ili pogodnosti građanima bez odgovarajućeg osnova, odnosno ostvarenje

¹ Povreda ravnopravnosti čovjeka i građanina

Član 145.

(1) Službena ili odgovorna osoba u institucijama Bosne i Hercegovine koja na osnovu razlike u rasi, boji kože, nacionalnoj ili etničkoj pripadnosti, vjeroispovijesti, političkom ili drugom uvjerenju, spolu, seksualnom opredjeljenju, jeziku, obrazovanju, društvenom položaju ili socijalnom porijeklu, uskrati ili ograniči građanska prava utvrđena Ustavom Bosne i Hercegovine, ratificiranim međunarodnim ugovorom, zakonom Bosne i Hercegovine, drugim propisom Bosne i Hercegovine ili općim aktom Bosne i Hercegovine, ili koja na osnovu ove razlike ili pripadnosti ili kojem drugom položaju daje građanima neopravdane povlastice ili pogodnosti, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

povoljnijeg, privilegiranog statusa pojedinih građana u odnosu na druge građane. Nije od značaja je li davanje povlastica ili pogodnosti učinjeno na štetu drugih građana ili ne.

Za postojanje djela potrebno je da je povreda ravnopravnosti građana tj. uskraćivanje ili ograničavanje prava građana ili davanje građanima neopravdanih povlastica ili pogodnosti izvršeno temeljem odgovarajućih razlika u nacionalnosti, rasi, boji kože, vjeroispovijesti, političkom ili drugom uvjerenju, etničkoj pripadnosti, spolu, jeziku, obrazovanju, društvenom položaju....

Krivično djelo može se izvršiti samo s namjerom koja obuhvaća svijest da se na temelju naznačenih razlika u nacionalnosti, rasi i dr. ograničavaju ili uskraćuju prava građanima ili građanima daju neopravdane povlastice ili pogodnosti. Počinitelj kaznenog djela može biti samo službena ili odgovorna osoba u institucijama BiH (ovo zbog podijeljene nadležnosti između BiH i entiteta).

10. Komitet preporučuje da država potpisnica u čl. 145. a (1) svog Krivičnog zakona uvrsti sve temelje za diskriminaciju potpuno usklađene sa čl. 1. Konvencije, te osigura da isto bude učinjeno u svim krivičnim zakonima.

Uspostavljena je Radna grupa za iznalaženje adekvatnih rješenja kojim će se unaprijediti važeće odredbe Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine.

U mandatu Radne grupe je otklanjanje uočenih nedostataka u čl. 145a. KZ BiH.

Rasistički motiv kao otežavajuća okolnost

15. Komitet je zabrinut zbog nepostojanja odredbe o rasističkom motivu kao otežavajućoj okolnosti u Krivičnom zakonu države potpisnice (čl. 4.).

16. Komitet preporučuje da država potpisnica uvrsti u svoj Krivični zakon odredbu o rasističkom motivu kao otežavajućoj okolnosti.

Usklađenost krivičnih zakona sa članom 4. Konvencije.

17. Komitetu nije jasno da li država potpisnica kriminalizira javno širenje rasističke propagande i promoviranje ideja rasne superiornosti. Zabrinut je da krivično zakonodavstvo države potpisnice eksplicitno ne kriminalizira organizacije koje promoviraju rasnu diskriminaciju, podršku ili pomoć pruženu takvim organizacijama i učestvovanje u njihovim aktivnostima (čl. 4.).

18. Komitet preporučuje da država potpisnica usvoji izmjene i dopune svojih krivičnih zakona kako bi u potpunosti ispoštovala odredbe člana 4. Konvencije.

Definicija pojma „krivičnog djela iz mržnje“ je uvrštena u općem dijelu Krivičnog zakona Federacije BiH (čl.2.st.11.) Krivičnog zakona Republike Srpske (čl.123.st.1 tač.21) i Krivičnog zakona Brčko distrikta (čl.2.st.37), te su uvedeni kvalifikovani oblici određenih krivičnih djela, kada su ta djela počinjena iz mržnje. Ovi zakoni propisuju da u slučaju kada je krivično djelo počinjeno iz mržnje, sud to mora uzeti kao otežavajuću okolnost i mora izreći težu sankciju ukoliko već ne postoji odredba za kvalifikovani oblik tog konkretnog krivičnog djela.

Svi krivični zakoni u BiH sadrže posebnu odredbu kojom se zabranjuje u širokom smislu izazivanje rasne nacionalne i vjerske mržnje (čl.145a KZBiH, čl.359. KZRS, čl.160. KZBD i čl.163 KZFBiH) te mržnje po drugim osnovima kao što su boja kože, pol, seksualno opredjeljenje, invaliditet, rodni identitet, porijeklo ili kakve odruge osobine.

U KZ Federacije BiH ugrađena je odredba koja predviđa kažnjavanje za javno poricanje ili opravdanje genocida, zločina protiv čovječnosti ili počinjenih ratnih zločina utvrđenih pravosnažnom odlukom Međunarodnog suda pravde, Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju ili domaćeg suda (čl.163 st 5.)

VSTV BiH ima mogućnost prikupljanja podataka o govoru mržnje i krivičnim djelima iz mržnje, putem SIPO sistema (informatički alat, koji ima za cilj da upravljačkoj strukturi na jednom mjestu omogući praćenje cjelokupnog rada jedne ili više pravosudnih institucija).Podaci vezano za krivična djela iz mržnje, odnose se na kvalifikovane oblike krivičnog djela učinjenog iz mržnje, za koje je zakonom izričito propisano teže kažnjavanje.

To znači da ne postoji mogućnost prikupljanja podataka o drugim krivičnim djelima, učinjenih zbog rasne pripadnosti, boje kože, vjerskog uvjerenja, nacionalnog ili etičkog porijekla, jezika, invaliditeta, spola, seksualne orijentacije ili rodnog identiteta druge osobe(krivično djelo iz mržnje), obzirom da se kod tih djela, takvo postupanje uzima kao otežavajuća okolnost.

Pravosuđe BiH istražuje i procesuiru slučajeve govora mržnje, odnosno slučajeve izazivanja narodnosne, rasne i vjerske mržnje, razdora ili netrpeljivosti, kao i sva druga krivična djela koja su krivičnim zakonima propisana kao takva. U odnosu na predmetna krivična djela, zabilježen je trend pada broja neriješenih predmeta ove vrste uz napomenu da je broj neriješenih predmeta te vrste u odnosu na ukupan broj neriješenih predmeta zanemarljiv.

Diskriminacija protiv građana koji ne pripadaju trima konstitutivnim narodima

11. Komitet je i dalje zabrinut što Ustav i izborni zakoni države potpisnice, kao i oni na entitetskoj razini, i dalje sadrže diskriminatorne odredbe koje sprječavaju „Ostale“ da se kandidiraju za Predsjedništvo i Dom naroda, unatoč prethodnim preporukama Komiteta (CERD/C/BIH/CO/9-11, stav 5.) i presudi Evropskog suda za ljudska prava u predmetu *Sejdić i Finci*. Komitet je također zabrinut zbog trajnog prisustva diskriminatornih odredbi u nekim lokalnim zakonima i propisima kojima se konstitutivnim narodima daju posebne privilegije u odnosu na „Ostale“ u Federaciji Bosne i Hercegovine i u Republici Srpskoj (čl. 2.).

12. Komitet poziva državu potpisnicu da poduzme konkretne mjere za prevazilaženje prepreka ka usvajanju izmjena i dopuna Ustava i izbornih zakona na svim nivoima. U tom smislu, Komitet preporučuje da država potpisnica ohrabri sve strane da dođu do konsenzusa, te kreiraju i provedu planirani vremenski raspored za provedbu preporuka Komiteta i presude Evropskog suda za ljudska prava. Komitet nadalje preporučuje da država potpisnica osigura izmjene i dopune lokalnih zakona i propisa kako bi se omogućilo ostalim etničkim i nacionalnim grupama i konstitutivnim narodima da uživaju ista prava na jednakoj osnovi.

Tokom 2009. godine usvojen je Zakon o zabrani diskriminacije koji je utemeljen i koncipiran na evropskim standardima. Odredbe predmetnog zakona štite građane BiH od diskriminacije u

svim oblastima rada i života, obuhvatajući: zapošljavanje, socijalnu i zdravstvenu zaštitu, pravosuđe i upravu, stanovanje, javno informisanje, obrazovanje, sport, kulturu, nauku, privredu i dr. Zatim, svakog vida uznemiravanja, seksualnog uznemiravanja, mobinga, segregacije ili podsticanja na diskriminaciju. Prema ovom zakonu svi javni organi vlasti imaju obavezu i dužnost da se bore protiv diskriminacije i da se suzdrže od nje, uklanjajući prepreke koje mogu neposredno ili posredno da rezultiraju diskriminacijom. Ove institucije, takođe, imaju dužnost da aktivno kreiraju i stvore uslove za jednak tretman. One to moraju da rade izmjenama i usvajanjem zakona, politika i praksi rada, ali sve u skladu sa Zakonom o zabrani diskriminacije. Izmjene i dopune Zakona o zabrani diskriminacije usvojene su u Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine i objavljene u („Službenom glasniku BiH“, broj 66/16), a neslužbeni Prečišćeni tekst Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije na službenoj web stranici Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine.

Zakon o zabrani diskriminacije je kroz postupak izmjena i dopuna u velikoj mjeri usuglašen s pravnom stečevinom EU i međunarodnim standardima ljudskih prava. Usvojene su izmijene i dopune pomenutog zakona kojim je pružena zaštita od diskriminacije invalidnim osobama, licima treće životne dobi i pripadnicima LGBTI populacije.

To ukazuje da je BiH poboljšala pravni okvir za zaštitu ljudskih prava donošenjem Zakona o zabrani diskriminacije, s osvrtom na posljednje izmjene tog Zakona kojima je unaprijeđen sistem zaštite osoba sa invaliditetom, LGBTI populacije i osoba treće životne dobi od diskriminacije.

U okviru pristupne pomoći za IPA 2 projekte pripremljen je prijedlog projekta čiji cilj je učinkovito provođenje politika borbe protiv diskriminacije i promocija jednakih prava i mogućnosti svih grupa u društvu.

Parlamentarna skupština BiH usvojila je izmjene i dopune Zakona o zabrani diskriminacije koji je usaglašen sa evropskim standardima posebno u pogledu poboljšanja definicije i osnova diskriminacije, procesnih procedure za zaštite od diskriminacije, jasnije uloge centralne institucije za zaštitu od diskriminacije Institucije Ombudsmena i saradnje sa organizacijama civilnog društva. Uz podršku Evropske komisije (EK) u okviru projekta Horizontal facility koje implementira Savjet Evrope (SE) razvijene su smjernice za institucije za usklađivanje zakona sa Zakonom o zabrani diskriminacije.

Centralna institucija za zaštitu od diskriminacije je Institucija ombudsmana, koja sačinjava izvještaje o pojavama diskriminacije koje razmatraju oba doma Parlamentarne skupštine BiH (PS BiH). Nadzor nad implementacijom Zakona povjeren je MLjPI BiH, koje sačinjava godišnje izvještaje o pojavnim oblicima diskriminacije sa prijedlogom zakonodavnih i drugih mjera koje razmatra VM BiH i PS BiH. U završnoj je fazi izgradnja sistema za prikupljanja podataka, podaci se trenutno otežano prikupljaju i do sada je sačinjen jedan izvještaj, koji je usvojilo VM BiH i PS BiH sa prijedlogom zakonodavnih i drugih mjera koje su osnova za izradu novog izvještaja i potrebnih strategija. Nedostatatak sveobuhvatne strategije onemogućava kreiranje dovoljnog broja programa za borbu protiv diskriminacije, ali je do sada usvojeno nekoliko strateških dokumenata koji se odnose na prava djece, ravnopravnost spolova uključujući i mjere za suzbijanje seksualne orijentacije i rodnog identiteta i Rome.

Sve javne institucije i pravna lica obavezna su da primjenjuju Zakon o zabrani diskriminacije, uključujući i djelovanje sigurnosnih kompanija.

U BiH sve institucije obavezne su da na osnovu usvojenih propisa na svim nivoima vlasti tokom procesa usvajanja zakona i politika uključe organizacije civilnog društva, a na pojedinim nivoima u BiH već je uspostavljena elektronska platforma za konsultacije sa organizacijama civilnog društva i ostalim zainteresiranim subjektima.

Čine se napori da se shodno članovima IV i V Ustava BiH riješi pravo nacionalnih manjina koje Ustav tretira pod nazivom „ostali“, što je Sud u Strazburu presudom „Sejdić –Finci“ okarakterisao diskriminacijom, jer favorizuje i daje posebne privilegije i prednosti konstitutivnim narodima (Bošnjacima, Srbima i Hrvatima) u odnosu na druge etnične grupe, a njih je u BiH 17, što je utvrđeno Zakonom o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina koji je usvojen 2003. godine. Očekuje se da će taj problem u BiH shodno presudi Suda u Strazburu biti uskoro riješen. Također se iznalaze i mogućnosti za implementaciju presuda „Pilav protiv BiH“ i „Zornić protiv BiH“ i „Baralija protiv BiH“.

U tom smislu želimo apostrofirati da je cilj Bosne i Hercegovine zaštita najboljeg interesa građana Bosne i Hercegovine što podrazumijeva izmjene Ustava Bosne i Hercegovine i Izbornog zakona provođenjem presuda Evropskog suda za ljudska prava, kao što su „Sejdić - Finci“, „Zornić“, „Pilav“ .

Kada je u pitanju provođenje presude Evropskog suda za ljudska prava u predmetima koja se odnosi na izmjene Ustava i Izbornog zakona popitanju participacije u vlasti ove aktivnosti su još uvijek na čekanju. Također, od iznimnog značaja za izbornu zakonodavstvo u BiH je i presuda Ustavnog suda BiH u predmet Ljubić, koju je također potrebno implementirati.

Ombudsman

13. Komitet pozdravlja činjenicu da je uspostavljen Ombudsman za ljudska prava Bosne i Hercegovine koji je potpuno operativan, ali i dalje je zabrinut: a) zbog ograničene neovisnosti Ombudsmana; b) što nije dodijeljena posebna stavka u budžetu predviđena za rad Odjela za ukidanje svih oblika diskriminacije; c) zbog nedovoljnih finansijskih sredstava za Ombudsmana i; d) zbog navodno niske razine poštivanja preporuka Ombudsmana (čl. 2.).

14. Komitet preporučuje da država potpisnica ubrza usvajanje Nacrta izmjena i dopuna na Zakon o zabrani diskriminacije i osigura nezavisnost Ombudsmana, njegovu finansijsku autonomiju, te mu dodijeli finansijske i ljudske resurse potrebne za efikasno provođenje njegovog mandata, uključujući i aktivnosti borbe protiv diskriminacije, uz puno poštivanje Pariških principa. Komitet također preporučuje da država potpisnica implementira preporuke Ombudsmana uključujući one koje se odnose na privatna pravna lica.

Uspostavljena je jedinstvena institucija Ombudsmena BiH za ljudska prava, koji je otpočeo svoju aktivnost u punom kapacitetu.

VMBiH utvrdilo je Prijedlog zakona o izmijeni i dopuni Zakona o ombudsmanu za ljudska prava BiH kojim je predloženo rješenje kojim se osigurava nezavisnost u finansiranju ove institucije i predviđa da ova institucija bude odgovorna za nacionalni preventivni mehanizam. Prijedlog zakona je upućen na usvajanje Parlamentarnoj skupštini BiH, ali je od strane iste vraćen Zajedničkoj komisiji za ljudska prava radi usaglašavanja stava o nazivu i mandatu nacionalnog preventivnog mehanizma. Institucija Ombudsmana zadržala je status akreditacije "A". Nakon što je izvršeno usaglašavanje teksta zakona isti je upućen Parlamentarnoj skupštini na usvajanje.

Predstavnički dom Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, aktom broj: 01-50-1-15-5/20 od 26.2.2020. godine, obavijestio je Savjet ministara Bosne i Hercegovine da je ovaj dom na 5. Sjednici, održanoj 26.2.2020. godine odbio u drugom čitanju Prijedlog zakona o izmjeni i dopunama Zakona o ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, u svom Programu rada za 2021. godinu, kao jednu od važnijih programskih aktivnost planiralo je izradu novog teksta Izmjena i dopuna Zakona o Ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine. Rok za provođenje navedene aktivnosti je drugi kvartal 2021. godine.

Tekst izmjena i dopuna Zakona o ombudsmenu za ljudska prava BiH, između ostalog, predviđa odgovornost Institucije Ombudsmana za ljudska prava BiH za nacionalni preventivni mehanizam za sprečavanje mučenja i zlostavljanja, kao i rješenje kojim se treba osigurati nezavisnost finansiranja ove institucije te jačanje saradnje Institucije ombudsmana sa civilnim društvom, akademskom zajednicom i međunarodnim organizacijama u i van Bosne i Hercegovine.

Tekst izmjena i dopuna ovog Zakona bit će usaglašen sa Pariškim principima, preporukama Venecijanske komisije kao i svim međunarodnim i evropskim standardima.

Nakon toga, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH će pokrenuti potrebne procedure kako bi Savjet ministara BiH usvojilo prijedlog teksta novog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o ombudsmenu za ljudska prava BiH i isti uputilo u parlamentarnu proceduru.

Trenutno su u toku prikupljanja nominacija za članove radne grupe za izradu nacrt zakona, a koju će sačinjavati predstavnici nadležnih institucija Bosne i Hercegovine, entiteta i Brčko distrikta BiH.

Rasistički govor mržnje i zločini iz mržnje

19. Komitet je zabrinut zbog izvještaja o rasističkom govoru mržnje i diskriminatorskih i uvredljivih javnih izjava od strane javnih i političkih ličnosti. Komitet je također zabrinut da je rasistički govor mržnje postao uobičajen u medijima, uključujući Internet, te da se također izražava u obliku nacionalističke i etno-religijske retorike usmjerene protiv povratnika. Komitet je nadalje zabrinut zbog izvještaja o antisemitskom govoru mržnje u sportu, te slučajeva zločina iz mržnje počinjenih nad Romima (čl.4).

20. Podsjećajući na svoju Opću preporuku broj 35 (2013.) o borbi protiv rasističkog govora mržnje, Komitet preporučuje da država potpisnica:

(a) poduzme odgovarajuće mjere kako bi snažno osudila rasistički govor mržnje i diskriminatorne izjave u javnosti date od strane javnih ličnosti kako na državnom tako i na entitetskom nivou, i ogradila se od navedenog;

(b) apelira na odgovorne kako njihove javne izjave ne bi doprinosile poticanju rasne mržnje;

(c) efektivno primijeni svoje zakone, tako što će prijavljivati, istraživati, privoditi pravdi slučajeve govora mržnje i zločina iz mržnje, te sankcionirati odgovorne odgovarajućim kaznama;

(d) ojača resurse Regulatorne agencije za komunikacije i Vijeća za štampu i intenzivira sensitizaciju medija, između ostalog i putem Akcionog plana za obrazovanje iz oblasti ljudskih prava za novinare i medijske profesionalce.

Ustavom Bosne i Hercegovine (čl. 2 „Ljudska prava i slobode“) zagantovano je da će se u istoj poštovati najviši nivo međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda , te da se prava i slobode predviđene evropskom konvencijom o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda i njenim pratećim protokolima direktno primjenjivati u bosni i Hercegovini i da isti imaju prioritet nad svim ostalim zakonima , a što podrazumijeva i garanciju za ostvarivanje i zaštitu prava na slobodu mišljenja i izražavanja.

Iako ustavna garancija direktne primjene Konvencije ne zahtijeva inkorporiranje sadržaja iste u nacionalne zakone Krivičnim zakonom Bosne i Hercegovine , u smislu osnova i granica krivično-pravne prinude, članom 2. istaknuto je da se krivična djela i krivične sankcije propisuju samo za ona ponašanja kojima se ugrožavaju ili povređuju lične slobode i prava čovjeka , te druga prava i društvene vrijednosti zagantovane i zaštićene Ustavom BiH i međunarodnim pravom, ako se njihova zaštita ne može ostvariti bez krivično-pravne prinude. Članom 145 . „Povreda ravnopravnosti čovjeka i građanina“ (Glava XV „Krivična djela protiv slobode i prava čovjeka i građanina Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine) , predviđena je krivična odgovornost za službeno ili drugo odgovorno lice u institucijama Bosne i Hercegovine za slučaj uskraćivanja ili ograničenja građanskih prava utvrđenih Ustavom Bosne i Hercegovine, ratifikovanim međunarodnim ugovorima i nacionalnim propisima.

Navedeno obrazloženje ustavnih garancija kao i ustavne i krivične zaštite zagantovanih prava i sloboda , uz ostale propisane institute i prava, kao što su pravo na sudsku zaštitu, pravično suđenje, efikasnost suda, pravo na žalbu i višestепенost , kao i pravo na odštetu svrstavaju Bosnu i Hercegovinu u red demokratskih država sa uređenim normativnim sistemom međunarodno priznatih ljudskih prava i sloboda, a što predstavlja i pravni osnov za efikasno djelovanje pravosuđa.

U BiH je na snazi kvalitetan i funkcionalan regulatorni okvir koji se odnosni na sve pružaoce audiovizuelnih medijskih usluga i medijskih usluga radija, za čiju sprovedbu je odgovorna Regulatorna agencija za komunikacije (Agencija). Zakonom o komunikacijama BiH, te podzakonskim aktima Agencije uspostavljeni su regulatorni principi koji se primjenjuju u oblasti emitovanja i koji propisuju zabranu emitovanja sadržaja koji uključuju diskriminaciju i

govor mržnje. Agencija nema ovlasti da reguliše govor mržnje na internetu, niti u štampanim medijima.

U skladu sa članom 37. i članom 39. Zakona o komunikacijama, Kodeksom o audiovizuelnim medijskim uslugama i medijskim uslugama radija propisane su odredbe u vezi sa programskim sadržajem koji se odnose na pružaoce audiovizuelnih medijskih usluga i medijskih usluga radija. Između ostalog, propisuje se zabrana emitovanja sadržaja koji ponižavaju, zastrašuju ili podstiču na mržnju, nasilje, diskriminaciju ili predrasudu na osnovu spola, rase, etničke pripadnosti, nacionalnosti, vjere ili uvjerenja, invalidnosti, posebnih potreba, dobi, seksualne orijentacije, društvenog porijekla, kao i svaki drugi sadržaj koji ima za svrhu ili posljedicu da bilo kojem licu onemogući ili ugrožava priznavanje, uživanje ili ostvarivanje na ravnopravnoj osnovi, njegovih prava i sloboda. Pored televizijskog emitovanja, u nadležnosti Agencije su i audiovizuelne medijske usluge na zahtjev koje se, između ostalog, mogu pružati i putem interneta. U skladu sa zakonskim nadležnostima, Agencija je inicirala aktivnosti kako bi proširila odgovornost korisnika dozvola za radijsko i televizijsko emitovanje i na sadržaj koji objavljuju na internet stranicama pod svojim logom, a u cilju sprečavanja širenja diskriminacije i mržnje. U budućnosti, Agencija će regulisati i govor mržnje koji se širi putem platformi za dijeljenje video sadržaja.

Agencije je u izvještanom periodu učestvovala i u okviru JUFREKS projekta Vijeća Evrope i EU pod nazivom „Jačanje sudske ekspertize o slobodi izražavanja i medijima u jugoistočnoj Evropi”, te je kao rezultat ovog zajedničkog projekta nastala je publikacija pod nazivom: “Medijski regulatorni organi i govor mržnje” čiji je cilj da doprinese širem razumijevanju pojma govora mržnje i međunarodnih standarda u vezi sa tim. Kao jedno od postignuća koje je bitno istaći u kontekstu ovlasti Agencije ubraja se i zajednička inicijativa Agencija i Centralne izborne komisije BiH (CIK) na izmjenama i dopunama podzakonskog akta CIK-a Pravilnika o medijskom predstavljanju političkih subjekata u periodu od dana raspisivanja do dana održavanja izbora, kojim se detaljnije reguliše primjena Poglavlja 16, a kojim je predviđena mogućnost odbijanja političkog oglašavanja ukoliko isti uključuje bilo kakvu diskriminaciju ili govor mržnje. U periodu izvještavanja Agencija je primila i u okviru svoje nadležnosti procesuirala veći broj prigovora koji su se odnosili na potencijalni “govor mržnje u programima pružalaca audiovizuelnih medijskih usluga. Nakon sprovedenih istražnih procedura niti u jednom slučaju nije utvrđeno kršenje odredbi koje se tiču govora mržnje na način na koji je to određeno Kodeksom, ali je u tri slučaja sprovedena protiv tri pružaoca audiovizuelnih medijskih usluga za televizijsko emitovanje utvrdila kršenje odredbi koje se tiču poštivanja ljudskog dostojanstva i osnovnih prava drugih, te poštivanja profesionalnih, te općeprihvaćenih vrijednosnih standarda na osnovu čega je Agencija izdala dvije novčane kazne i pismeno upozorenje. U preostalim slučajevima nije bilo osnova za vođenje postupka mogućeg kršenja odredbi koje se tiču govora mržnje, te su isti u redovnoj proceduri okončani.

VM BH je februara 2018. Usvojilo Akcioni plan o obrazovanju iz ljudskih prava novinara i medijskih profesionalaca na osnovu Smjernica za obrazovanje ljudskih prava UN –a iz decembra 2015. Na osnovu kojih je u saradnji sa ADS –om septembra 2018. održana obuka za službenike za informisanje BiH. U program rada Mibnistarstva za 2020.god. uvršten je revidirani AP plan o obrazovanju iz ljudskih prava novinara i medijskih profesionalaca u čijoj realizaciji smo naišli na poteškoće usljed pandemije korona virusom.

MLjPI BiH je u saradnji sa MP i MS BiH sačinilo Izvještaj o slobodi govora i stanju medijskih sloboda u BiH koje je SM BiH usvojilo oktobra 2016. i u kojem je predložena mjera da se u krivično zakonodavstvo ugradi krivično djelo napada na novinare.

Stanje po pitanju Roma

21. Iako primjećuje napore koje poduzima država potpisnica, Komitet je zabrinut zbog konstantne diskriminacije i marginalizacije Roma u različitim područjima života, što koči njihovu punu integraciju u društvo. Komitet je posebno zabrinut zbog sljedećeg:

a) niske stope upisa romske djece u škole, posebno na nivou srednje škole i univerziteta;

b) izrazito velike nezaposlenosti Roma, posebno žena, u privatnom i javnom sektoru;

BiH je preuzela obavezu osiguranja novčanih sredstava neophodnih za provođenje Akcionog plana u oblasti zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja i zdravstvene zaštite.

U skladu sa navedenim svake godine Vijeće ministara BiH izdvaja godišnja budžetska sredstva u okviru budžeta Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH koja su namijenjena implementaciji pomenutog akcionog plana za Rome.

U oblasti zapošljavanja u periodu od 2009 - 2020 godine za oblast zapošljavanja Roma izdvojeno je 6.727.000,00 KM, te 962 osobe su bili korisnici sredstava za zapošljavanje i samozapošljavanje. Sredstva za oblast zapošljavanja Roma se implementiraju u saradnji sa zavodima za zapošljavanje, koji putem javnih poziva vrše odabir korisnika projekata zapošljavanja i samozapošljavanja. Ako se posmatra kvalifikaciona struktura 88% Roma prijavljenih na zavode nemaju kvalifikaciju a u odnosu na spol 45% su nezaposlene žene, s tim da je uočljivo visoka stopa nezaposlenosti mladih osoba. Na osnovu toga, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice u saradnji sa zavodima za zapošljavanje planira izradu programa za podsticanje Roma, naročito Romkinja, za prekvalifikaciju, pokretanje malog biznisa i formiranje zadruga.

Strategija za unapređivanje i zaštitu prava pripadnika nacionalnih manjina u Republici Srpskoj za period 2020-2024. daje poseban osvrt na položaj Roma kad su u pitanju pripadnici nacionalnih manjina te predviđa dodatne operativne ciljeve za Rome.

U cilju povećanja broja romske djece u škole Republika Srpska je u saradnji sa romskim udruženjima donijela Akcioni plan o obrazovnim potrebama Roma/Romkinja u Republici Srpskoj 2021-2024. Cilj 1 glasi Povećati obuhvat romske djece predškolskim, osnovnim i srednjim obrazovanjem i smanjiti rano napuštanje školovanja na svim nivoima obrazovanja, kao i podrška školovanju odraslih koji se nisu školovali ili su napustili školovanje. Cilj prate odgovarajuće mjere i aktivnosti.

c) nehiigijenskih stambenih jedinica u kojima neki Romi žive, te zbog nedovršenosti stambenih projekata;

Sredstava za rješavanje problema Roma u oblasti stambenog zbrinjavanja osiguravaju se svake godine u budžetu MLjPI, a dodjeljuju se na osnovu raspisanog Javnog poziva. Cilj grant

sredstava je da se njegovom dodjelom poboljšaju uslovi života u romskim zajednicama kroz izgradnju novih ili saniranje postojećih stambenih objekata i komunalne infrastrukture. Grant sredstva se mogu utrošiti za sljedeće:

- Izgradnja stambenih jedinica za Rome (kolektivni/individualni objekti);
- izgradnja socijalnih stambenih jedinica za Rome;
- Poboljšanje stambenih uslova u stambenim jedinicama u kojima žive Romi (rekonstrukcija i sanacija postojećih kuća i stanova);
- Izgradnja i unaprjeđenje prateće komunalne infrastrukture u romskim naseljima;
- sufinansiranje programa/projekata za legalizaciju bespravno izgrađenih stambenih objekata u naseljima u kojima žive Romi.

d) odsustva ličnih dokumenata i nedovoljnog poznavanja zdravstvenog sistema kod Roma, što priječi njihov pristup zdravstvenoj zaštiti. (čl. 5.).

U periodu od 2009 - 2020 godine za oblast zdravstvene zaštite izdvojeno je 2.774.000,00 KM. Prema podacima nadležnih institucija i romskih NVO-a, evidentirano je da je u Federaciji BiH 1.085 osoba romske nacionalnosti uvedeno u sistem zdravstvene zaštite. Provedeni su edukativni i preventivni programi zdravstvene zaštite, podizanje svijesti pripadnika romskih zajednica o važnosti zdravstvene zaštite, edukacija roditelja o značaju imunizacije i imunizacija romske djece, te edukacija o reproduktivnom zdravlju i materinstvu. Provedeni su preventivni programi – skrining specifičnih oboljenja (raka grlića materice, raka dojke, raka debelog crijeva, raka prostate.). U skladu s planiranim aktivnostima u APR romske nevladine organizacije svake godine educiraju potreban broj novih Roma medijatora za oblast zdravstvene zaštite a u cijeli proces je uključeno preko 175 medijatora koji su ranije završili opće i posebne obuke. Finansiranje obuke novih zdravstvenih medijatora, vršeno je iz sredstava MLjPI. U cilju unapređenje, dostupnost i kvalitet zdravstvene zaštite pripadnika romske populacije novim akcionim planom su definisane dvije mjere: jačanje kapaciteta romskih predstavnika za unapređenje zdravlja Roma i smanjenje faktora rizika za zdravlje u romskoj populaciji.

U Republici Srpskoj usvojena je Strategija za unapređenje seksualnog i reproduktivnog zdravlja Republike Srpske 2019 – 2029

Članom 8. Zakona o zdravstvenoj zaštiti Republike Srpske je propisano da se zdravstvena zaštita obezbjeđuje pod jednakim uslovima, populacionim i nozološkim grupama od posebnog socijalno-medicinskog značaja.

Ističemo da je članom 34. navedenog Zakona, kod ostvarivanja zdravstvene zaštite, pacijent obavezan da, između ostalog, aktivno učestvuje u zaštiti, očuvanju i unapređenju svog zdravlja i da u potpunosti informiše nadležnog zdravstvenog radnika o istinitim podacima o svom zdravstvenom stanju.

Zakonom o zdravstvenoj zaštiti Republike Srpske (Član 11) je propisano da se zdravstvena zaštita građana provodi na načelima jednakosti, dostupnosti, sveobuhvatnosti, kontinuiteta i koordinacije, te da se zdravstvena zaštita ostvaruje bez diskriminacije po bilo kom osnovu

22. Komitet preporučuje da država potpisnica razvije sveobuhvatnu i integriranu državnu strategiju za Rome, koja bi trebala:

a) ojačati svoje mjere za povećanje upisa u školu romske djece time što će, između ostalog, omogućiti dovoljna financijska sredstva za efikasnu provedbu Akcionog plana o obrazovnim potrebama Roma;

U okviru regionalne saradnje kroz Berlinski proces uslijedilo je prihvatanje Deklaracije o integraciji Roma koju su 5. jula 2019 u Poljskoj potpisali lideri zemalja Zapadnog Balkana. Deklaracijom se predviđa čitav niz mjera kojim bi se trebao popraviti status Roma u ovim državama u oblastima zapošljavanja, stanovanja, obrazovanja, zdravstva, civilne registracije, nediskriminacije i zdravstva.

Predviđeno je da se na osnovu dostupnih podataka iz 2017 godine formulišu politike za integraciju Roma zasnovane na podacima te uspostavi adekvatni mehanizma praćenja i izvještavanje implementacije Romskih politika, uključujući podatke koji su relevantni za mjerenje i postizanje ciljeva navedenih u Deklaraciji. Svaka od strana se obavezala na pridržavanje Deklaracije do datuma postajanja članicom Evropske Unije.

Kada je u pitanju oblast obrazovanja Roma, Deklaracija je za svoj cilj proglasila: “Povećati upis i stopu završetka osnovnog obrazovanja Roma na 90 posto, i upis i stopu završetka srednjeg obrazovanja na 50 posto“

Sa ciljem praćenja ciljeva koji su navedeni u Deklaraciji, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine je prilikom sačinjavanja Izvještaja o provedbi Okvirnog Akcionog plana o obrazovnim potrebama Roma/Romkinja u BiH za 2019 godinu, za školske 2018/18 i 2019 /20 godine od nadležnih institucija zatražilo podatke uključenosti Romske djece u obrazovni sistem. Podaci prate metodologiju koja omogućava izvještavanje od strane Bosne i Hercegovine o toku integracije Romske manjine kada je u pitanju obrazovanje.

Uspoređujući ove dvije školske godine uočava se:

blagi porast upisa djece u predškolsko obrazovanje – sa 31 djece u 2018/2019 do 69 djece u 2019/2020 godini, blagi porast upisa djece u osnovno obrazovanje - sa 1393 djece u 2018/2019 do 1479 djece u 2019/2020 godini, blagi porast upisa djece u srednje obrazovanje - sa 99 djece u 2018/2019 do 108 djece u 2019/2020 godini.

Cijeneći da veliki broj institucija nije dostavio ili ne raspolaže podacima o broju djece koje su napustile ili završile određeni nivo obrazovanje nemoguće je izvesti relevantne zaključke.

U entitetu Republika Srpska, kada je u pitanju srednje obrazovanje, djeca u skladu sa Ustavom nisu obavezna da se izjašnjavaju o nacionalnoj pripadnosti, tako da nema podataka o broju djece Roma za entitet Republika Srpska za ovaj nivo obrazovanja

U drugoj polovini 2019 godine, sa ciljem dobijanja podataka o izdvajanju finansijskih sredstava za obrazovne potrebe Roma, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH se obratilo na adrese 72 opštine u Bosni i Hercegovine sa upitima koji su se odnosili na: programe boravka Romske djece u stanju socijalne potrebe u ustanovama za predškolski i školski odgoj, obezbjeđenje udžbenika i školskog pribora za djecu u stanju socijalne potrebe, obezbjeđenje prevoza za učenike u stanju socijalne potrebe, obezbjeđenje užine od strane školskih ustanova za učenike u stanju socijalne potrebe, stipendiranje učenika u stanju socijalne potrebe u srednjim školama i fakultetima te sve druge aktivnosti usmjerene za poboljšanje položaja učenika u stanju socijalne potrebe.

Iako je oko 35 % anketiranih dostavilo tražene podatke, otežavajuća okolnost je da nadležne institucije ne vode posebne podatke za Romsku djecu. Tako npr. podaci o finansijskim sredstvima za obezbjeđenje udžbenika i školskog pribora ili obezbjeđenje užine su dati

kumulativno odnosno odnose se na svu djecu u stanju socijalne potrebe na određenom području a ne samo za Romsku djecu.

Uzimajući u obzir zaprimljene podatke sa jedne i procjene broja Roma na određenom području sa druge strane, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH procjenjuje da je u Bosni i Hercegovini u toku 2018 godine, sa lokalnog nivoa za obrazovne potrebe Roma izdvojeno oko 100.000 KM

Kako je uspostava odgovarajućeg mehanizma praćenja i izvještavanja o provođenju politika za integraciju Roma, precizirana i u članu 2. Deklaracije o integraciji Roma iz 2019 godine, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine je prilikom sačinjavanja sačinjavanja Izvještaja o provedbi Okvirnog Akcionog plana o obrazovnim potrebama Roma/Romkinja u BiH za 2019 godinu predložilo kao glavnu preporuku da se u narednom periodu treba inicirati aktivnosti za uspostavu jednog takvog mehanizma. Međutim, zbog nedostavljanja mišljenja od strane Vlade entiteta Republike Srpske, i pored upućenih urgencija, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine i dalje nije u mogućnosti da Nacrt Izvještaja o implementaciji okvirnog Akcionog plana o Obrazovnim potrebama Roma/Romkinja u BiH za period 2019. godinu uputi ka Vijeću ministara Bosne i Hercegovine.

Dana 29.-30.09 2020 godine, u Tesliću je održan radni sastanak Interesorne i Stručno – tematskih radnih grupa za izradu Akcionog plana za uključenje/inkluziju Roma u BiH 2021-2025. Navedenom sastanku, prisustvovao je i Stručni tim za monitoring i evaluaciju okvirnog Akcionog plana o obrazovnim potrebama Roma/Romkinja u BiH za period 2018-2022 godine. Tom prilikom, članovi navedenog Stručnog tima su dogovorili provođenje određenih aktivnosti vezanih za postojeće mjere u okviru postojećeg Akcionog plana za obrazovanje.

Sa pokušajem identifikovanja stručne literature za kulturu i istoriju Roma, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, od članova Stručnog tima je zatražilo dostavljanje prijedloga eventualne literature i udžbenika kako bi ih Ministarstvo uz podršku zainteresiranih donatora moglo nabaviti (iz BiH i iz država regiona). Od strane nadležnih obrazovnih institucija još uvijek nije zaprimljen niti jedan prijedlog eventualne literature i udžbenika koje bi kasnije trebale biti predmet nabavke od strane donatora.

Sredinom novembra 2020 godine, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine je Rektorskoj konferenciji u Bosni i Hercegovini uputilo inicijativu za otvaranje katedri za Romski jezik na filozofskim fakultetima. Odgovor po ovoj inicijativi se očekuje u narednom periodu nakon čega će se razmotriti mogućnost organizovanja javne rasprave u koju bi se uključila i nadležna ministarstva obrazovanja u Bosni i Hercegovini.

U toku mjeseca novembra 2020 godine, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine je raspisalo Javni Poziv za dodjelu grant sredstava za obrazovanje Roma za 2020.godinu u iznosu od 48.000,00 KM. Namjena grant sredstva je podrška pedagoškim zavodima entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine i nevladinim organizacijama u svrhu realizacije ciljeva iz Okvirnog akcionog plana o obrazovnim potrebama Roma/Romkinja u Bosni i Hercegovini 2018-2022. Finalizacija ove aktivnosti se očekuje do kraja 2020 godine dok se implementacija odabranih projekata očekuje tokom 2021 godine.

Cilj 1 Akcioni plan o obrazovnim potrebama Roma/Romkinja u Republici Srpskoj 2021-2024. glasi Povećati obuhvat romske djece predškolskim, osnovnim i srednjim obrazovanjem i smanjiti rano napuštanje školovanja na svim nivoima obrazovanja, kao i podrška školovanju odraslih koji se nisu školovali ili su napustili školovanje. Cilj prate odgovarajuće mjere i aktivnosti.

Mjere za ostvarenje ovog cilja su:

Mjera 1 – Povećanje obuhvata romske djece predškolskim vaspitanjem i obrazovanjem
Mjera 2 – Povećanje obuhvata romske djece u godini pred polazak u školu
Mjera 3 – Povećanje obuhvata romske djece osnovnim vaspitanjem i obrazovanjem
Mjera 4 – Povećanje obuhvata romske djece srednjim vaspitanjem i obrazovanjem
Mjera 5 – Vanredno obrazovanje učenika i obrazovanje odraslih
Za realizaciju ovih mjera predviđeno je 19 aktivnosti.

b) uzeti u obzir poduzimanje posebnih mjera za podršku zapošljavanju Roma u privatnom i javnom sektoru, te jačati svoje mjere usmjerene na razvoj zapošljivosti Roma, posebno žena;

U toku 2020 godine Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH je pokrenulo aktivnosti (sa stanaka, konsultacija) na izradi Akcionog plana za inkluziju/uključenje Roma u BiH za 2021. -2025. godinu.

U izradi ovog AP-a, učestvovali su predstavnici nadležnih institucija i romskog nevladinog sektora koji su bili zastupljeni kroz rad jedne Interesorne i pet stručno – tematskih radnih grupa. Sadržaj ovog AP se direktno naslanja na ciljeve sadržane u Strateškom okviru EU za ravnopravnost, inkluziju i uključivanje Roma te Deklaracije o integraciji Roma koju su 5. jula 2019 u Poljskoj potpisali lideri zemalja Zapadnog Balkana. Deklaracijom se predviđa čitav niz mjera kojim bi se trebao popraviti status Roma u ovim državama u oblastima zapošljavanja, stanovanja, obrazovanja, zdravstva, civilne registracije, nediskriminacije i zdravstva.

U cilju unaprijeđenja zapošljivosti Roma novim Akcionim planom su definisane tri mjere i to: podsticanje zapošljavanja i zapošljivosti Roma, osiguravanje sredstava za provođenje programa za zapošljavanje Roma i poticanje zapošljavanje Roma u javnom sektoru.

c) ubrzati projekte izgradnje, omogućiti dostatna finansijska sredstva za njihov dovršetak, te preseliti Rome u adekvatnije stambene jedinice;

Sredstava za rješavanje problema Roma u oblasti stambenog zbrinjavanja osiguravaju se iz budžeta MLjPI, a dodjeljuju se na osnovu raspisanog Javnog poziva. Pravo na podnošenje projektnih prijedloga za dodjelu grant sredstava imaju isključivo jedinice lokalne samouprave u Bosni i Hercegovini u kojima žive Romi. Za period 2009.–2020. izdvojeno je ukupno 41.386.493,59 KM (iz budžeta i sredstva sufinansiranja) za stambeno zbrinjavanje Roma u BiH. Od tih novčanih sredstava izgrađeno/sanirano je 1.037 stambene jedinice, dok je preko 1900 porodica korisnika infrastrukturnih projekata.

d) olakšati Romima pristup ličnim dokumentima i rodnim listovima.

Ustavom Bosne i Hercegovine utvrđeno je da BiH i oba njena entiteta kada je u pitanju odsustvo ličnih dokumenata za pripadnike romske nacionalnosti osigurava direktnom primjenom međunarodnih standarda i njenim usklađenostima sa domaćim zakonodavstvom, pri tom dajući prevensto svim međunarodnim Konvencijama i njenim protokolima².

² (Univerzalnom deklaracijom o ljudskim pravima iz 1948. godine, Konvencijom o pravnom položaju lica bez državljanstva iz 1954. godine, Konvencijom o smanjenju broja lica bez državljanstva iz 1961. godine, Međunarodnim paktom o građanskim i političkim pravima iz 1966. godine, Konvencijom o pravima djeteta iz 1989. godine, Međunarodnom konvencijom o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije iz 1965. godine, Konvencijom o ukidanju svih oblika diskriminacije žena iz 1979. godine, Međunarodnom konvencijom o zaštiti prava radnika migranata i članova njihovih obitelji iz 1990. godine, Evropskom konvencijom o državljanstvu iz 1997. godine kao i Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom iz 2006. godine).

Nakon usvajanja Zagrebačke deklaracije o pristupu ličnim dokumentima i registraciji iz 2011. godine ostvaren je veliki napredak. Naime, pored već usvojenog Zakona o matičnim knjigama Brčko distrikta BiH i Zakona o matičnim knjigama Republike Srpske i pratećih podzakonskih akata, usvojen je i novi Zakon o matičnim knjigama Federacije Bosne i Hercegovine i podzakonski akti za njegovu primjenu. Novim zakonima ostvarena je sigurnost javnih isprava, osiguran je neograničen rok trajanja dokumenata (izvod iz matične knjige rođenih), uspostavljeni su entitetski elektronski matični registri građana, čime je zakonska regulativa Bosne i Hercegovine (Federacija BiH, Republika Srpska i Brčko Distrikt BiH) u oblasti registracije upotpunjena, pri čemu nije u cijelosti usklađena sa međunarodnim standardima.

Kada su u pitanju pripadnici romske nacionalne manjine, prema dosadšnjoj evidenciji MHRR, postoji 50 osoba za koje je potrebno voditi postupak upisa u matične knjige. Uglavnom radi se o osobama koje su u Bosnu i Hercegovinu vraćene po readmisiji a čija su djeca rođena u inostranstvu i nemaju izvode iz MK na internacionalnom obrascu ili apostile. Kada su u pitanju odrasle osobe, problem je vidljiv kod osoba koje imaju državljanstvo od nekih susjednih država za koje je potrebno voditi postupak upisa u MK u tim državama, ili osobama koje ne mogu da pribave identifikacione dokumente zemalja čiji su državljani.

U BiH kada se radi o slučajevima romske nacionalne manjinji, a koji su u riziku od apatridije, BiH je u sklopu izrade novog Akcionog plana za inkluziju / uključenje Roma u BiH 2021.-2025., kao i u Operativnim zaključcima s Roma Seminara Europske komisije, donjela set mjera za olakšan pristup ličnim dokumentima, te donjela mjere za harmonizaciju i/ili izmjenu zakonske regulative u Federaciji Bosne i Hercegovine. U predstavnički dom Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine, upućena je inicijativa za izmjenu i dopunu Zakona o matičnim knjigama F BiH od strane udruženja „Vaša prava BiH“, i to u djeli koji se odnosi na član 13. koji se odnosi na upis djece van zdravstvene institucije i djece i/ili roditelja rođeni u inostranstvu i člana 47. koji se odnosi na ispravljanje podataka nakon zaključivanja osnovnog ugovora.

Zastupljenost manjinskih grupa u političkom i javnom životu

23. Komitet je zabrinut zbog veoma ograničene zastupljenosti etnički manjinskih grupa, posebno Roma, u tijelima s pravom odlučivanja te na javnim funkcijama, na entitetskim i lokalnim nivoima (čl. 2.,5.).

24. U svjetlu svoje Opće preporuke broj 32 (2009.) u pogledu značenja i opsega posebnih mjera iz Konvencije, Komitet preporučuje državi potpisnici poduzimanje konkretnih mjera u cilju osiguranja adekvatne zastupljenosti etničkih manjinskih grupa, posebno Roma, u tijelima s pravom odlučivanja, na javnim funkcijama te državnoj službi na državnom, entitetskim i lokalnim nivoima.

Prema informacija kojima raspolaže MHRR, 71 osoba romske nacionalne manjine našla je se na kandidatskim listama na lokalnim izborima u BiH kroz liste za nacionalne manjine ili političke stranke. Od prijavljenog broja kandidata uočeno je da 21 osoba ušla u Vijeće općina/gradova. Kada je u pitanju Odbor za Rome pri vijeću ministara BiH, u ovom savjetodavnom tijelu participira 11 predstavnika Romske nacionalnosti, dok u Vijeću nacionalnih manjina Parlamentarne skupštine BiH ima jedan predstavnik. U vijeću nacionalnih manjina F BiH 7 predstavnika, a u Savjetu nacionalnih manjina RS participira jedan Rom.

Stanje po pitanju povratnika

25. Komitet primjećuje različite mjere u okviru Revidirane strategije za provedbu Aneksa 7 Dejtonskog sporazuma, kao što su „održivi povratak izbjeglica i raseljenih: rekonstrukcija stambenih jedinica“. Međutim, Komitet je zabrinut da se povratnici još uvijek suočavaju sa teškoćama u održivoj ponovnoj integraciji u društvo. Posebno, suočavaju se sa određenim preprekama u odnosu na puni povrat svoje imovine, pristup tržištu rada, i pristup socijalnim davanjima u slučaju promjene mjesta stanovanja (čl. 2., 5.)

26. Komitet poziva državu potpisnicu da ojača svoje mjere usmjerene na pogodovanje održivom povratku i reintegraciji povratnika. U tu svrhu, Komitet preporučuje da država potpisnica osigura dovoljna financijska sredstva za punu provedbu Revidirane strategije za provedbu Aneksa 7 Dejtonskog sporazuma u različitim područjima života kao što su stanovanje, zapošljavanje, pristup zdravstvenoj zaštiti i socijalnim davanjima. Komitet također preporučuje da država potpisnica osigura da povratnici ne budu u nepovoljnom položaju u pogledu pristupa svojim pravima bez obzira gdje živjeli na području države potpisnice.

Krivičnim djelima iz člana 146. KZ BiH³ kaznenopravno je sankcionisano sprječavanje povratka raseljenih osoba i izbjeglica. Krivično djelo ima tri oblika: u stavu 1. predviđen je osnovni oblik djela, u stavu 2. propisana je krivična odgovornost odnosno kažnjavanje za sudjelovanje u grupi ljudi koja počinii djelo iz stava 1., dok je u stavu 3. propisano kažnjavanje organizatora i rukovodioca naznačene grupe ljudi.

Posebna tema ukidanja svakog oblika netolerancije je odnos prema izbjeglicama i azilantima. Mada se u BiH prava izbjeglog i raseljenog stanovništva već dugi niz rješavaju na dobar način, posebno u pogledu imovinsko pravnih pitanja, gdje je imovina vraćena skoro stoprocentno, problemi su izraženi u domenu održivog povratka. To znači da povratnicima pored povratka u mjesto ranijeg življenja treba obezbijediti i osnovne uslove za nastavak normalnog življenja. Pored opravke i izgradnje stambenih objekata koji su bili devastirani ili porušeni, povratnicima je potrebno obezbijediti posao, školske objekte, ambulate, putnu mrežu, struju i druge pretpostavke za normalan rad i življenje. Nažalost, BiH još uvijek nije uspjela riješiti probleme izbjeglog i raseljenog stanovništva prema utvrđenoj Revidiranoj strategiji Aneksa VII Daytonskog mirovnog sporazuma. Pretpostavlja se da bi ovaj problem uz pomoć međunarodne zajednice i donatora, bilo moguće potpunije riješiti, zaključno sa 2022.

³ Sprečavanje povratka izbjeglica i raseljenih lica

Član 146

(1) Ko silom, ozbiljnom prijetnjom ili na drugi protivpravan način, u većem razmjeru ili sa širim posljedicama, spreči izbjeglice ili raseljena lica da se vrate u svoj dom ili da koriste svoju imovinu koje su bili lišeni u toku neprijateljstava od 1991. godine, kazniće se kaznom zatvora od jedne do deset godina.

(2) Ko učestvuje u grupi ljudi koja učini krivično djelo iz stava 1. ovog člana, kazniće se kaznom zatvora najmanje tri godine.

(3) Ko organizuje ili bilo kako rukovodi grupom ljudi koja učini krivično djelo iz stava 1. ovog člana, kazniće se kaznom zatvora najmanje pet godina.

Implementacija Revidirane strategije za provedbu Aneksa VII DMS je u toku . Svake godine se radi izvještaj o napretku u realizaciji Revidirane strategije za provedbu Aneksa VII DMS. Njveći napredak postignut je o obnovi stambenih jedinica raseljenih osoba i povratnika, kao i obnovi komunalne i socijalne infrastrukture i elektrifikacije povratničkih naselja. U toku 2017. Održane su dvije tematske sjednice na temu Zatvaranje kolektivnih centara i zdravstvenoj zaštiti raseljenih osoba i povratnika. Tematske sjednice su dale određene pozitivne rezultate kako u zdravstvenoj zaštiti navedenih kategorija tako i zatvaranju kolektivnih centara implementacijom projekta zatvaranja kolektivnih centara i alternativnih smještaja - CEB 2 i pokrenutih aktivnosti na donošenju zakona o socijalnom stanovanju.

U pogledu povrata imovine, zvaničan podatak je da od oko 225.000 privremeno zauzetih nekretnina, više od 220.000 (preko 99%) je vraćeno prijeratnim vlasnicima i nositeljima stanarskih prava. U periodu od 01. 01. 2010. do 31.12. 2019. pred Sudom BiH je vođeno 259 predmeta protiv konačnog upravnog akta Komisije za raseljena lica i izbjeglice (CRPC). I dalje su u ovoj oblasti prisutni problemi u smislu stvarnog vraćanja stanova u kolektivnim objektima stanovanja, a poseban je problem sa uništenim stanovima, kada su regulacioni planovi lokalnih zajednica izmijenjeni. Također, pravo na dom je dovedeno u pitanje i zbog nemogućnosti povratnika da isplati naknadu privremenom korisniku za radove na kući izvršene u toku njegovog privremenog boravka u istoj, te izmirenja sudskih troškova nastalih po ovakvim tužbama (predmet Zulčić).

Problemi u oblasti radnih prava s kojima se suočavaju povratnici i raseljene osobe, a koji utiču na proces povratka, odnose se na stanje opće nezaposlenosti u BiH. U junu 2020. Institucija Ombudsmena u BiH objavila je Specijalni izvještaj o zastupljenosti konstitutivnih naroda i ostalih u institucijama, upravnim organizacijama i regulatornim tijelima Bosne i Hercegovine, Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske, Brčko distrikta Bosne i Hercegovine i kantonima FBiH (prema budžetskim jedinicama), sa izuzetkom policijsko-sigurnosnih struktura, te podaci iz istog sugerišu da postoji diskriminacija povratnika u zapošljavanju u javnom sektoru na koje imaju pravo u skladu sa zakonskim odredbama.

U pogledu socijalnih davanja evidentan je problem da promjena mjesta prebivališta u drugi entitet dovodi do gubitka statusa i prava koje je predviđeno zakonom jednog entiteta, a nije predviđeno zakonom drugog entiteta, odnosno postoji značajna razlika u obimu i kvaliteti istoga. Budući da u području socijalne zaštite u okviru implementacije Revidirane strategije BiH za provedbu Aneksa VII DMS nije ostvaren planirani napredak, Konsultativna radna grupa za provedbu Revidirane strategije predložila je u 2020. održavanje tematske sjednice „Socijalna zaštita izbjeglica i raseljenih osoba“, na kojoj bi se uz sudjelovanje predstavnika entitetskih organa sa resornom nadležnosti u području socijalne zaštite razmotrile mogućnosti implementacije planiranih mjera. Usljed pandemije uzrokovane virusom covid19 u prethodnoj, a obzirom na potrebu učešća većeg broja osoba, do održavanja navedene sjednice nije došlo, te se isto može očekivati kada se za to steknu neophodni uslovi.

S ciljem realiziranja strateških ciljeva, od procijenjenog iznosa od 1,21 milijardi KM za potrebe obnove stambenog fonda i prateće infrastrukture, od 2009. do 2018. ukupno su osigurana sredstva u iznosu od oko 909 mil. KM iz kreditnih i donatorskih sredstava, sredstava udruženih

u Fond za povratak BiH i budžetskih sredstava entiteta i Brčko Distrikta BiH. U pogledu osiguranja da povratnici ne budu u nepovoljnom položaju u pogledu pristupa svojim pravima bez obzira gdje žive na području države, značajniji pomaci po ovom pitanju očekuju se nakon održavanja tematske sjednice „Socijalna zaštita izbjeglica i raseljenih osoba“, kao što je navedeno u prethodnom odgovoru.

Segregacija u obrazovanju

27. Komitet je zabrinut zbog kontinuiranog postojanja prakse „dvije škole pod jednim krovom“ u nekim kantonima tj. Srednje-bosanskom i Hercegovačko-neretvanskom, kao i mono-etničkih škola, unatoč prethodnim preporukama Komiteta (CERD/C/BIH/CO/9-11, stav 11.) te odlukama Općinskog suda u Mostaru iz 2012. i Vrhovnog suda Bosne i Hercegovine iz 2014. (čl. 2.,5.).

28. Komitet preporučuje da država potpisnica ojača svoje napore na ukidanju svih oblika segregacije u obrazovnom sustavu, uključujući praksu „dvije škole pod jednim krovom“ i mono-etničke škole, te da dalje razvije zajednički temeljni nastavni plan i inkluzivniji obrazovni sistem za svu djecu, poštujući njihov jezik.

Svi zakoni u oblasti obrazovanja u BiH svakom djetetu garantuju jednako pravo pristupa, jednake mogućnosti učešća u odgovarajućem odgoju i obrazovanju i uživanje istovjetnog tretmana, bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi i nijedan zakon ne sadrži diskriminirajuće odredbe. Važno je napomenuti da od 2002. do danas nije bilo novih slučajeva “dvije škole pod jednim krovom“, te da se posljednjih godina nastoje pronaći rješenja za prevazilaženje ovog problema.

Kao dio institucionalnog okvira u BiH, uspostavljena su i savjetodavna tijela za oblast obrazovanja, koja ujedno predstavljaju i koordinacijski mehanizam, a to su: Konferencija ministara obrazovanja u BiH, Koordinacija ministara obrazovanja i nauke u FBiH; Rektorska konferencija BiH, Asocijacija rektora privatnih sveučilišta/univerziteta, i u osnovi njihovog djelovanja je razvoj tolerantnog i multietničkog okruženja.

U periodu od 2015. do danas postignut je značajan napredak u razvoju i primjeni zajedničkog jezgra nastavnih planova i programa u školama u Bosni i Hercegovini, zasnovanim na ishodima učenja. Stalnim poboljšanjem nastavnih planova i programa, te njihovom provedbom nastoji se zaustaviti svaki vid diskriminacije i segregacije u školama dok se istovremeno značajno poboljšava kvalitet obrazovanja.

Uspostavljena savjetodavna tijela za oblast obrazovanja predstavljaju koordinacijski mehanizam. U toku je implementacija projekata s ciljem jačanja kapaciteta obrazovnih vlasti i institucija za kvalitetniju implementaciju inkluzivnog obrazovanja u Bosni i Hercegovini u skladu sa međunarodnim konvencijama i preporukama, odnosno unapređenja kvalitete obrazovanja sprječavanjem etničke segregacije u formalnom obrazovanju putem primjene antidiskriminatornih pristupa baziranih na standardima i praksama Vijeća Evrope

Obzirom na trenutno uređenje obrazovnog sektora u BiH, nadležne obrazovne vlasti entiteta RS, kantona u FBiH i BD BiH imaju isključivu nadležnost u donošenju NPP-a.

Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje u saradnji sa nadležnim obrazovnim vlastima završila je proces izrade Zajedničke jezgre nastavnih planova i programa definisane

na ishodima učenja za 8 odgojno-obrazovnih područja: Jezično–komunikacijsko, Matematičko, Društveno – humanističko područje; Prirodne nauke; Tehnika i informacijske tehnologije; Kroskurikularno i međupredmetno; Tjelesno– zdravstveno i Umjetničko područje. Agencija provodi obuku stručnjaka za implementaciju Zajedničke jezgre nastavnih planova i programa definisane na ishodima učenja u postojeće Nastavnih planova i programa unutar društveno-humanističkog područja u BiH. Implementacija Zajedničke jezgre nastavnih planova i programa započela je u određenim kantonima. Programi zasnovani na zajedničkoj jezgri nastavnih planova i programa osiguravaju prohodnost učenika na cijelom području BiH. Agencija je izradila i Instrumentarij vrednovanja i samovrednovanja osnovnih škola u BiH na području interkulturalnog i inkluzivnog obrazovanja koji je osmišljen kao prihvatljiv prosvjetnim inspektorima i stručnim savjetnicima, kao i za interni proces samovrednovanja u osnovnim školama.

Kao dobar napredak po ovom pitanju, Odbor Agencije za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje donio je Odluku o odobravanju smjernica za implementaciju zajedničke jezgre nastavnih planova i programa definisane na ishodima učenja. Sljedeći korak u ovom procesu jeste izrada Nastavnih planova i programa na osnovu ishoda učenja.

Preporuke Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke o načinu rješenja pitanja tkz. „Dvije škole pod jednim krovom“ su dostavljene svim kantonalnim ministarstvima obrazovanja, a njihova implementacija je povezana sa ustavnim rješenjima u Federaciji BiH i različitom praksom sudova po ovom pitanju.

S obzirom da je oblast obrazovanja u nadležnosti entiteta, kantona i BD BiH ovi sistemi su obavezni da provode aktivnosti usmjerene na uspostavu inkluzivnog i multietničkog obrazovnog sistema.

U Odjelu za obrazovanje Vlade BD BiH, pri Pedagoškoj instituciji djeluje referent za romska pitanja, koji radi na podizanju svijesti o potrebi obrazovanja djece i omladine romske nacionalnosti, te je evidentan porast broja učenika romske nacionalnosti u osnovnom i srednjem obrazovanju. Implementacijom Zajedničke jezgre nastavnih planova i programa definisane na ishodima učenja u postojeće Nastavne planove i programe osigurava se prohodnost učenika na cijelom području BiH.

Na području FBiH u okviru programa „Pomoć projektima poboljšanja odgojno-obrazovnog rada sa djecom sa poteškoćama u razvoju “ podržani su projekti predškolskih ustanova, osnovnih i srednjih škola, udruženja građana i nevladinih organizacija.

Poseban izazov predstavlja provođenje Privremenog sporazuma o posebnim potrebama i pravima djece povratnika, posebno u svjetlu aktualnih dešavanja oko uvođenja nacionalne grupe predmeta za djecu povratnike u RS. Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke je poduzimalo i druge aktivnosti čija svrha je poboljšanje uključenosti sve djece u odgojno-obrazovni sistem, a posebno u ustanove formalnog obrazovanja. Realizovani su program pod nazivom: „Pomoć projektima inkluzije i projektima poboljšanja rada sa djecom sa posebnim potrebama i Program rada pod nazivom „Podrška školovanju djece romske nacionalnosti i drugih nacionalnih manjina“. U zadnje dvije godine se finansira se program podrške Romima-asistentima u nastavi.

Zakonima u oblasti obrazovanja Republike Srpske propisano je da svako dijete ima jednako pravo pristupa i jednake mogućnosti u obrazovanju i vaspitanju bez diskriminacije po bilo

kojem osnovu. Jednak pristup i jednake mogućnosti podrazumijevaju obezbjeđivanje jednakih uslova i prilika za svu djecu pri početku i nastavku obrazovanja i vaspitanja.

Kako bi obezbijedilo navedeno, Ministarstvo prosvjete i kulture Republike Srpske, pored ostalog, obezbjeđuje sredstva za prevoz svih učenika koji do škola putuju više od četiri kilometra, te obezbjeđuje udžbenike za sve učenike prvog i drugog razreda, pa samim tim i za učenike koji izučavaju tzv. „nacionalnu grupu predmeta“ i učenike povratnike koji pohađaju osnovnu školu.

Svi učenici povratnici u Republici Srpskoj uključeni su u sistem obaveznog osnovnog obrazovanja, a svi oni koji žele nastaviti dalje obrazovanje, mogu nesmetano ostvariti svoje pravo na školovanje u svim srednjim školama u Republici Srpskoj, pod uslovom da ispunjavaju uslove konkursa za upis učenika u prvi razred srednje škole.

U školskoj 2003/2004. izvršeno je usklađivanje programa i udžbenika za osnovne i srednje škole sa zajedničkim jezgrima. Prilikom odobravanja svakog novog udžbenika, i pored uvida u recenzije, ovo Ministarstvo traži mišljenje Republičkog pedagoškog zavoda, nakon čega udžbenik odobrava/ne odobrava za štampanje. U nastavnim i drugim aktivnostima u školi ne mogu se koristiti ili izučavati didaktički i drugi materijali uvredljivog sadržaja, a nastavnici i drugo školsko osoblje ne smiju davati izjave koje bi se opravdano mogle smatrati uvredljivim za jezik, kulturu i religiju učenika koji pripadaju bilo kojoj nacionalnoj, etničkoj ili religijskoj grupi. Takođe, nacionalni sastav školskih odbora usaglašen je sa nacionalnim sastavom učenika i roditelja jedinice lokalne samouprave u kojoj se škola nalazi.

Bez obzira na (ne)ispunjenost uslova u 18 osnovnih škola u Republici Srpskoj izučava se tzv. „nacionalne grupe predmeta“ prema nastavnom planu i programu nekog od kantona iz Federacije BiH.

U osnovnim školama u Republici Srpskoj koje pohađaju djeca bošnjačke i hrvatske nacionalnosti organizuje se izučavanje Islamske i Katoličke vjeronauke za svu djecu čiji se roditelji izjasne da žele da njihova djeca izučavaju vjeronauku i pohađaju časove vjeronauke.

Što se tiče djece sa poteškoćama u razvoju, Ministarstvo prosvjete i kulture Republike Srpske u saradnji sa Republičkim pedagoškim zavodom sprovodi inkluziju u školama. Kako bi omogućilo kvalitetnije i pristupačnije obrazovanje i vaspitanje učenicima sa smetnjama u razvoju, Ministarstvo prosvjete i kulture od školske 2010/2011. finansira asistente koji pružaju tehničku podršku učeniku.

U Republici Srpskoj kreirani su i programi za učenike sa smetnjama u razvoju: za učenike sa oštećenjem vida, sa oštećenjem sluha, sa lakim oštećenjem intelektualnog funkcionisanja (lakom mentalnom retardacijom / LMR), sa umjerenim i težim oštećenjem intelektualnog funkcionisanja (umjerenom i težom mentalnom retardacijom / UMR), sa autizmom.

Usvojen je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o predškolskom vaspitanju i obrazovanju /"Službeni glasnik Republike Srpske", broj 63/20/ u kojem se pored ostalog propisuje da Centri za socijalni rad u nerazvijenim i izrazito nerazvijenim jedinicama lokalne samouprave u kojima ne postoje predškolske ustanove i ustanove socijalne zaštite u kojima su smještena djeca bez

roditeljskog staranja mogu obavljati djelatnost predškolskog vaspitanja i obrazovanja u okviru posebnog odjeljenja ili organizacione jedinice ukoliko su ispunjeni zakonski uslovi. Propisano je takođe da škola za djecu sa smetnjama u razvoju može da bude resursni centar za inkluzivno vaspitanje i obrazovanje. Resursni centar za inkluzivno vaspitanje i obrazovanje obavlja sljedeće poslove: pruža stručnu pomoć predškolskoj ustanovi prilikom opservacije i procjene djece kod kojih je uočeno odstupanje od tipičnog razvoja u skladu sa zakonom, pruža pomoć pri izradi individualizovanih vaspitno-obrazovnih programa, obavlja individualni defektološki rad, vrši adaptaciju didaktičkih sredstava, materijala i igre za rano učenje za djecu sa smetnjama u razvoju, sprovodi obuku za upotrebu asistivnih tehnologija u vaspitanju i obrazovanju, organizuje seminare i obuke za vaspitno-obrazovne radnike, obavlja savjetodavni rad sa roditeljima, vrši i druge poslove koji su u interesu poboljšanja položaja djece sa smetnjama u razvoju koja borave u predškolskoj ustanovi. Ministar prosvjete i kulture Republike Srpske rješenjem daje saglasnost za organizovanje rada resursnog centra za inkluzivno vaspitanje i obrazovanje u okviru škola za djecu sa smetnjama u razvoju. Škola za djecu sa smetnjama u razvoju svojim aktom o organizaciji i sistematizaciji propisuje organizaciju poslova resursnog centra.

Definisano je i da Javni fond za dječiju zaštitu Republike Srpske obezbjeđuje naknadu za sufinansiranje boravka u predškolskoj ustanovi djece kojima je utvrđen status djeteta bez roditeljskog staranja u skladu sa propisima kojima se uređuje socijalna zaštita, kao i djece sa smetnjama u razvoju koja imaju nalaz i mišljenje stručne komisije o procjeni potreba i usmjeravanju djece i omladine sa smetnjama u razvoju, formirane u skladu sa propisima kojima se uređuje socijalna zaštita, uzrasta od šest mjeseci do polaska u osnovnu školu, a koja imaju prebivalište na teritoriji Republike Srpske. Navedena naknada se određuje u iznosu novčanog učešća korisnika usluga u javnoj predškolskoj ustanovi koju je utvrdio osnivač javne predškolske ustanove na teritoriji jedinice lokalne samouprave u kojoj će dijete pohađati predškolsku ustanovu.

Ministarstvo prosvjete i kulture Republike Srpske je donijelo i Pravilnik o načinu i uslovima ostvarivanja programa u predškolskim ustanovama za djecu sa smetnjama u razvoju, kao i Program psihosocijalne podrške (PPSP) za roditelje djece sa smetnjama u razvoju, čime su stvoreni bolji uslovi za uključivanje djece sa poteškoćama u razvoju u predškolske ustanove.

Republika Srpska preduzima mjere za povećanje obuhvata djece Roma obrazovnim sistemom. Dodjeljuju im se besplatni udžbenici, imaju besplatan prevoz ako stanuju na udaljenosti većoj od četiri kileetra od škole, stipendiraju se učenici Romi.

U cilju unaprijeđenja jednakih mogućnosti pristupa i prava na obrazovanje za pripadnike nacionalnih manjina, kao i drugih ranjivih grupa Vijeće ministara BiH je 15. 10.2019.god. usvojilo „Preporuke za inkluzivno obrazovanje u Bosni i Hercegovini“, čija implementacija bi trebala doprinjeti unaprijeđenju inkluzivnog obrazovanja i daljem razvoju inkluzivnih obrazovnih politika, što bi trebalo biti kontinuiran proces, vizija i cilj nadležnih obrazovnih vlasti u BiH i svih relevantnih partnera, za ostvarenje kvalitetnog obrazovanja na svim nivoima, za sve.

Također, u skladu s vizijom Vijeća Evrope za kvalitetno obrazovanje i Preporukom CM/Rec(2012)13 Odbora ministara državama članicama o osiguranju kvalitetnog obrazovanja, kao i sa međunarodnim standardima za kvalitetno obrazovanje za sve, posebno u segmentu inkluzije definisane su „Preporuke za politike djelovanja sa Mapom puta za unaprijeđenje inkluzivnog obrazovanja u Bosni i Hercegovini“ koje je 02.09.2020.god. usvojilo Vijeće ministara BiH. Mjere predložene ovim dokumentom ističu potrebu da se kvalitetno obrazovanje za sve doživljava kao javno dobro i osnovna društvena vrijednost te je u tom smislu potrebno provoditi politike u skladu sa međunarodnim standardima i razviti demokratsku kulturu u školama zasnovanu na načelima demokratskih prava i odgovornosti, odnosno unaprijediti inkluzivno obrazovanje, bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi.

Ministarstvo civilnih poslova BiH ne raspolaže novim informacijama u vezi okončanja pojava škola podijeljenih na nacionalnom principu uključujući pojavu "dvije škole pod jednim krovom" i monoetničkih škola u skladu sa odlukom Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, u odnosu na sadržaj 12. i 13. Periodičnog izvještaja Bosne i Hercegovine o implementaciji Međunarodne konvencije o eliminaciji rasne i svih vidova diskriminacije.

Migranti i tražioci azila

29. Komitet cijeni napore koje čini država potpisnica da zadovolji potrebe tražitelja azila, izbjeglica, i interno raseljenih osoba. Međutim, Komitet je i dalje zabrinut zbog nepostojanja kapaciteta za smještaj svih tražitelja azila koji dolaze na njen teritorij, te zbog ograničenog pristupa redovnim osnovnim uslugama poput hrane, primarne zdravstvene zaštite i psihološke podrške za one koji su smješteni van prostorija pod upravom vlasti. Komitet je zabrinut zbog izvještaja o preprekama u pristupu procesu traženja azila, i to posebno zbog: a) zahtjeva za dokazom o prebivalištu kako bi se zatražio azil, a koji mnogi potencijalni tražitelji nisu u stanju osigurati; b) kratak period važenja (14 dana) ovjerene namjere da se traži azil, te nesklonosti organa vlasti da takve dokumente o namjeri obnove; c) ograničene dostupnosti prevodilačkih usluga i pravne pomoći tražiteljima azila tokom postupka; d) propuštanja da se maloljetnicima bez pratnje uvijek omogući staratelj; te stoga što se e) azilantima ne pružaju uvijek informacije o njihovim pravima i obavezama; i zbog f) izvještaja o zadržavanju u pritvoru tražitelja azila do razmatranja njihove prijave za azil; i toga g) da su migranti i druge manjine u stanju rizika od apatridnosti (čl. 5.).

30. Komitet preporučuje da država potpisnica:

- a) poveća kapacitete za prihvata kako bi smjestila sve tražitelje azila, i osigura im pristup osnovnim uslugama;**
- b) riješi nedostatke u postupku traženja azila kako bi garantirala da sve osobe koje imaju namjeru da traže azil mogu to da urade i da uživaju proceduralna pravna jamstva, uključujući informacije o svojim pravima, pružanje besplatne pravne pomoći i prevodilačkih usluga;**

Član 13. (Korisnik besplatne pravne pomoći) Zakona o pružanju besplatne pravne pomoći propisuje da je korisnik besplatne pravne pomoći fizičko lice koje se nalazi na teritoriji Bosne i Hercegovine pod međunarodnom zaštitom u skladu s međunarodnim standardom, a osobito tražioci azila, izbjeglice, lice pod supsidijarnom ili privremenom zaštitom, lice u postupku protjerivanja, apatridi, žrtve trgovine ljudima, u skladu s obavezama koje Bosna i Hercegovina ima prema međunarodnim konvencijama.

Nadležni organ za pružanje besplatne pravne pomoći pred organima i institucijama Bosne i Hercegovine u skladu s ovim zakonom je Ured za pružanje besplatne pravne pomoći Bosne i Hercegovine koji se nalazi u sastavu Ministarstva pravde BiH.

c) osigura da odluka o provođenju skraćenog postupka bude primjereno procijenjena, poštujući sva pravna jamstva i ne rezultira kršenjem principa zabrane protjerivanja;

d) da se maloljetnicima bez pratnje osiguraju staratelji u svim koracima postupka traženja azila;

e) da zadržavanje u pritvoru tražitelja azila bude krajnja mjera;

f) da nastavi sa svojim naporima na provedbi Konvencije iz 1954. o statusu lica bez državljanstva i Konvencije iz 1961. o smanjenju broja lica bez državljanstva;

Napominjemo da je krajem mjeseca septembra u monitoring posjeti Bosni i Hercegovini bio nezavisni ekspert UN-a za ljudska prava migranata gosp. Felipe Gonzales Morales koji je sačinio izvještaj o svojim zapažanjima sa kojim su upoznata sva nadležna tijela u državi.

S tim u vezi napominjemo da nadležne vlasti u Bosni i Hercegovini u skladu sa svojim mogućnostima osiguravaju humane i zakonite uslove smještaja migranata uz pomoć donatorskih sredstava iz razloga što za povećan priliv migranata treba obezbjediti dovoljno smještajnih kapaciteta.

U Bosni i Hercegovini djeluje Koordinaciono tijelo za migracije.

Vezano za preporuke Međunarodnog komiteta za eliminaciju rasne diskriminacije najprijećemo dati osvrt na **zaključke** komiteta i to kako slijedi:

I

a) zahtjeva za dokazom o prebivalištu kako bi se zatražio azil, a koji mnogi potencijalni tražitelji nisu u stanju osigurati;

Obaveza stranaca o prijavi boravišta, prebivališta i promjene adrese stanovanja propisana odredbom člana 38. Zakona o azilu („Sl. glasnik BiH“, br.11/16 i 16/16), usklađena je sa članom 7. Direktive 2013/33 Evropskog parlamenta i Vijeća o utvrđivanju standarda za prihvrat podnositelja zahtjeva za međunarodnu zaštitu. Dakle, riječ je evropskom standardu, koji je inkorporiran u nacionalno zakonodavstvo, kojim se propisuje obavezu stranca koji se nalazi u sistemu azila da u zakonom propisanim rokovima prijavi boravište, prebivalište ili promjenu adrese stanovanja nadležnom organu, kako bi se omogućio dalje kontaktiranje sa istim u cilju preduzimanja zakonom propisanih radnji.

b) kratak period važenja (14 dana) ovjerene namjere da se traži azil, te nesklonosti organa vlasti da takve dokumente o namjeri obnove;

Član 32. Zakonom o azilu, između ostalog, propisuje rok važenja Potvrde o iskazanoj namjeri za podnošenje zahtjeva za azil. Ovaj član je usklađen sa članom 6. Direktive 2013/32/EU Evropskog parlamenta i Vijeća o zajedničkim postupcima za priznavanje i oduzimanje međunarodne zaštite.

c) ograničene dostupnosti prevodilačkih usluga i pravne pomoći tražiteljima azila tokom postupka;

Član 29. Zakona o azilu definiše garancije u postupku koje se **tražiteljima azila**, u svim fazama postupka i u svakom pojedinačnom slučaju, obezbjeđuju. Navedeni član propisuje da se tražitelju azila u BiH, između ostalo, omogućava vođenje postupka na jeziku koji razumije ili za koji se može osnovano pretpostaviti da ga razumije te obezbjeđuje pristup i korištenje besplatne pravne pomoći, na način kako je to propisano Direktivama 2013/32/EU i 2013/33 Evropskog parlamenta i Vijeća.

d) propuštanja da se maloljetnicima bez pratnje uvijek omogući staratelj;

U postupcima azila Ministarstvo sigurnosti BiH je u obavezi da se za svakog maloljetnog tražitelja azila, prije podnošenja zahtjeva za azil, obrati nadležnom organu starateljstva sa zahtjevom za imenovanje staratelja, koji će štiti najbolji interes djeteta za vrijeme trajanja postupka azila. U skladu sa članom 12. Zakona o azilu maloljetniku bez pratnje i poslovno nesposobnom strancu, koji je iskazao namjeru za podnošenje zahtjeva za azil ili je podnio zahtjev za azil, odredit će se staratelj pod istim uslovima kao državljanima BiH. Ovo pravo tražitelja azila u BiH je u usklađenju sa evropskim standardima.

e) te stoga što se azilantima ne pružaju uvijek informacije o njihovim pravima i obavezama; Ovo pravo tražitelja azila u BiH je usklađeno sa evropskim standardima, propisanim pomenutim direktivama i obezbjeđeno, u postupcima azila. Zakon o azilu u članu 15. definiše da stranci koji iskazu namjeru za podnošenje zahtjeva za azil, tražitelji azila, izbjeglice, stranci pod supsidijarnom i privremenom zaštitom imaju pravo da budu informirani na jeziku koji razumiju ili za koji se može osnovano pretpostaviti da razumiju o postupcima, pravima i obavezama koje, u skladu s ovim zakonom, proizlaze iz njihovog statusa. Navedene informacije mogu biti predočene pismeno, u formi letka, na jeziku koji stranac razumije ili za koji se osnovano može pretpostaviti da razumije. Zakon propisuje i obavezu svih drugih organa u postupanju da informišu stranca o njegovim pravima i obavezama, toku postupka koji se vodi po zahtjevu za azil kao i ishodima istog.

f) izvještaja o zadržavanju u pritvoru tražitelja azila do razmatranja njihove prijave za azil;

Zakon o azilu, u članu 66., propisuje razloge i način privremenog ograničenja kretanja tražitelja azila koji su usklađeni sa razlozima propisanim članom 8. Direktive 2013/33 Evropskog parlamenta i Vijeća o utvrđivanju standarda za prihvatanje podnosioca zahtjeva za međunarodnu zaštitu.

II

Pored osvrta datog na zaključke komiteta Sektor za azil, Ministarstva sigurnosti BiH daje odgovore, odnosno pojašnjenja na **preporuke** komiteta kako slijedi:

a) poveća kapacitete za prihvata kako bi smjestila sve tražitelje azila, i osigura im pristup osnovnim uslugama;

Ministarstvo sigurnosti BiH ispoštovalo je navedenu preporuku komiteta na način da je svoje kapacitete za prihvata i smještaj tražitelja azila u Bosni i Hercegovini povećalo za dodatnih 200 mjesta što je, prema trenutnoj situaciji i broju tražitelja azila u BiH, dovoljno.

b) riješi nedostatke u postupku traženja azila kako bi garantirala da sve osobe koje imaju namjeru da traže azil mogu to da urade i da uživaju proceduralna pravna jamstva, uključujući informacije o svojim pravima, pružanje besplatne pravne pomoći i prevodilačkih usluga;

Kada je oblast azila u pitanju ova preporuka komiteta, sa svim njenim elementima, je zadovoljena. Član 29. Zakona o azilu definiše garancije u postupku, koje se u svakom pojedinačnom slučaju obezbjeđuju **tražiteljima azila**, u svim fazama postupka i na način kako je to propisano pomenutim direktivama. Dakle, svakom tražitelju azila obezbjeđeno je: a) da bude informiran o uslovima i postupku dodjele izbjegličkog statusa ili statusa supsidijarne zaštite, pravima i obavezama, posljedicama nepoštivanja obaveza ili odbijanja saradnje s nadležnim organom; b) iznošenje svih okolnosti na kojima zasniva svoj zahtjev za azil, pristup dokazima i predlaganje izvođenja pojedinih dokaza; c) da se postupak vodi na jeziku koji razumije ili za koji se može osnovano pretpostaviti da ga razumije; d) pristup besplatnoj pravnoj pomoći; e) da postupak po zahtjevu za azil vodi i da prevodilac ili tumač bude lice istog spola, ako za to postoje opravdani razlozi i f) komunikacija s UNHCR-om.

c) osigura da odluka o provođenju skraćenog postupka bude primjereno procijenjena, poštujući sva pravna jamstva i ne rezultira kršenjem principa zabrane protjerivanja;

Prema odredbama Zakona o azilu Ministarstvo će odluku po zahtjevu za azil donijeti, u roku od 30 dana, ako postoji osnov za odbijanje zahtjeva u ubrzanom postupku, koji su propisani članom 45. ovog zakona, a koji je usklađen sa osnovama za ubrzano vođenje postupka po zahtjevu za azil iz Direktive 2013/32/EU Evropskog parlamenta i Vijeća o zajedničkim postupcima za priznavanje i oduzimanje međunarodne zaštite. Zakon o azilu, takođe, definiše da će se tražitelju azila i pored postojanja neke od osnova za donošenje odluke u ubrzanom postupku omogućiti da dokaže da ispunjava uslove za dodjelu izbjegličkog statusa ili statusa supsidijarne zaštite. Pored navedenog svaki tražitelj azila, bez obzira na činjenicu da li se odluka po zahtjevu za azil donosi u redovnom ili ubrzanom postupku, uživa sve garancije u postupku propisane članom 29. Zakona o azilu.

d) da se maloljetnicima bez prateće osiguravaju staratelji u svim koracima postupka traženja azila;

U postupcima azila Ministarstvo sigurnosti BiH je u obavezi da se za svakog maloljetnog tražitelja azila, prije podnošenja zahtjeva za azil, obrati nadležnom organu starateljstva sa

zahtjevom za imenovanje staratelja koji će štiti najbolju interes djeteta, za vrijeme trajanja postupka. U skladu sa članom 12. Zakona o azilu maloljetniku bez pratnje i poslovno nesposobnom strancu, koji je iskazao namjeru za podnošenje zahtjeva za azil ili je podnio zahtjev za azil, odredit će se staratelj pod istim uslovima kao državljanima BiH. Ovo pravo maloljetnih tražitelja azila u BiH obezbjeđeno je u postupcima azila.

e) da zadržavanje u pritvoru tražitelja azila bude krajnja mjera;

Zakon o azilu, u članu 66., propisuje razloge i način privremenog ograničenja kretanja tražitelja azila, koji su usklađeni sa razlozima propisanim članom 8. Direktive 2013/33 Evropskog parlamenta i Vijeća o utvrđivanju standarda za prihvatanje podnosioca zahtjeva za međunarodnu zaštitu. Zakon o azilu jasno propisuje da je riječ o privremenom ograničenju kretanja tražitelja azila kojem se pribjegava u krajnjem slučaju, nakon što Ministarstvo utvrdi da se druge mjere ne mogu primijeniti. Takvo ograničenje traje što je moguće kraće. U skladu sa članom 67. pomenutog zakona protiv rješenja o privremenom ograničenju kretanja tražitelja azila, kojim se navode razlozi, način i vrijeme trajanja izrečene mjere tražitelju azila je omogućeno pravo na pravni lijek, izjavljivanjem tužbe SUD-u BiH. Tužba se podnosi u roku od osam dana od dana prijema rješenja. Tužba ne odgađa izvršenje rješenja.

Kretanje tražitelja azila može se privremeno ograničiti na period do 90 dana. Ako okolnosti zbog kojih je mjera ograničenja izrečena još uvijek traju, mjera ograničenja kretanja može se produžavati na period do 90 dana. Tražitelju azila kretanje može biti privremeno ograničeno ukupno 180 dana.

f) da nastavi sa svojim naporima na provedbi Konvencije iz 1954. o statusu lica bez državljanstva i Konvencije iz 1961. o smanjenju broja lica bez državljanstva;

Kako Zakon o azilu prepoznaje “**lica bez državljanstva**”, počev od definicije, preko postupka do donošenja odluke po zahtjevu za azil jasno je da se u postupku azila vodi računa o pomenutim konvencijama.

Parlament Federacije BiH usvojio je Zakon o dopunama zakona o vanparničnom postupku – objavljen u Službenim novinama Federacije BiH broj 11/21 od 10.02.2021. Navedenim zakonom propisuje se procedura za rješavanje statusnih pitanja osoba koje nisu upisane u matične evidencije. Zakonodavac je sa dopunama Zakona o vanparničnom postupku definirao postupak utvrđivanja vremena i mjesta rođenja osoba koja nisu upisane u matičnu knjigu rođenih a mjesto i vrijeme svog rođenja ne mogu dokazati na način predviđen propisima. S obzirom da utvrđivanje mjesta i vremena rođenja i krvne veze sa roditeljima predstavljaju temelj za upis djeteta u matičnu knjigu rođenih, a ako navedeno ne mogu dokazivati ni izvodom iz matične knjige rođenih inozemnog organa, neophodno je da se u sudskom postupku utvrde te činjenice, što je od iznimnog značaja za rješavanje statusnih pitanja djece koja borave na teritoriju BiH za koju se pretpostavlja da su djeca državljanima BiH i koja su u BiH došla s područja koje nema međunarodnopravni subjektivitet (Sirija). Zakon je u potpunosti usklađen s Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i Poveljom Evropske unije o temeljnim pravima.

Tužbe zbog djela rasne diskriminacije

31. Komitet je zabrinut zbog veoma malog broja slučajeva rasne diskriminacije koji su prijavljeni, istraženi i izneseni pred sudove ili Ombudsmana (čl. 2., 4., 7.).

32. Podsjećajući na svoju Opštu preporuku br. 31 (2005) o sprječavanju rasne diskriminacije u primjeni i funkcioniranju krivično-pravnog sistema, Komitet podsjeća državu potpisnicu da nepostojanje tužbi ili pravnih postupaka koje su pokrenule žrtve rasne diskriminacije može ukazivati na zakone koji su nedovoljno precizni, nedostatak svijesti o dostupnim pravnim lijekovima, strah od društvene osude ili odmazde, ili nezainteresiranost organa vlasti da pokreću postupke. Komitet preporučuje da država potpisnica poduzme sve potrebne korake da olakša svom stanovništvu pristup pravdi, a posebno etnički manjinskim grupama, da širi informacije o zakonima koji se odnose na rasnu diskriminaciju, te da obavještava stanovništvo koje živi na njenom teritoriju o svim dostupnim pravnim lijekovima koji su im na raspolaganju i o mogućnosti dobivanja pravne pomoći.

BiH osuđuje svaki vid eventualne propagande kojom se podstiče netolerancija i rasna diskriminacija. Podržava zaštitu pred sudovima uz pravo na žalbu, kao redovan pravni lijek. Senzibilna je na preduzimanje mjera ukoliko se pojavi netolerancija i rasna diskriminacija u oblastima obrazovanja, vaspitanja, kulture, informisanja i sporta, sve sa ciljem uspješnije borbe protiv predrasuda koje najčešće vode ka rasnoj diskriminaciji, potpomaganju razumijevanja tolerancije i prijateljstva među narodima ili etničkim grupama.

Trgovina ljudima

33. Komitet je zabrinut zbog izvještaja o perzistentnosti trgovine ljudima, uključujući i romske djece, u svrhu ekonomskog i seksualnog iskorištavanja. Komitet sa žaljenjem konstatira da nisu dostavljeni podaci o pomoći i podršci pruženoj žrtvama trgovine ljudima, kao i podaci o konkretnim rezultatima postignutim državnim Akcionim planom suprotstavljanja trgovini ljudima 2016-2019, po pitanju smanjenja trgovine ljudima u državi potpisnici (čl. 2.,5.)

34. Komitet preporučuje da država potpisnica čvrsto provede svoje zakone koji se odnose na suprotstavljanje trgovini ljudima tako što će olakšati podnošenje prijava, njihovo istraživanje, krivično gonjenje i osuđivanje odgovornih. Komitet također preporučuje da država članica žrtvama pruži reparaciju, uključujući odštetu, kao i sve vidove pomoći i podrške, posebno pristup skloništima, te rehabilitacijskim uslugama i uslugama savjetovanja. Komitet nadalje preporučuje da država potpisnica efektivno provede državni Akcioni plan suprotstavljanja trgovini ljudima 2016-2019 i izvrši procjenu njegovog učinka.

Minsitarstvo sigurnosti BiH je nadležno za prikupljanje podataka o žrtvama trgovine ljudima, te u skladu sa tim prikuplja i objedinjava podatke najmanje 2 puta godišnje a po potrebi i češće.

Podaci o žrtvama trgovine ljudima se prikupljaju pomoću jedinstvenih obrazaca namjenjenih za tu svrhu. Podaci su razvrstani prema polu, dobi žrtve, zemlji eksploatacije, vrsti eksploatacije, kao i zemlji porijekla žrtava trgovine ljudima.

Uspostavljanje baze podataka o strancima žrtvama trgovine ljudima je previđeno i mjerom 5.4. Strategije u oblasti migracija i azila i Akcijskog plana za period 2016-2020.

U periodu od 2013. VM BiH je usvojilo 2 strateška dokumenta za borbu protiv trgovine ljudima I to Strategiju suprostavljanja trgovini ljudima 2013-2015, te akcioni plan 2016-2019. Radi se o strateškim dokumentima sa konkretnim mjerama koje organi u BiH treba da poduzimaju.

Akcioni plan strateški je usmjeren na unapređenje sistema podrške za borbu protiv trgovine ljudima u BiH, na efikasno krivično gonjenje trgovine ljudima i povezane zločine, na preveniranje trgovine ljudima smanjenjem rizika i efikasnu zaštitu i pomoć žrtvama trgovine ljudima te na jačanje partnerstva i saradnje između aktera uključenih u suprotstavljanje trgovine ljudima.

Bitno je navesti da je BiH u skladu sa Konvencijom o policijskoj saradnji uspostavljala Zajedniče istražne timove sa policijskim organima Republike Francuske i Republike Austrije te Kraljevine Holandije što je rezultiralo sprovođenjem operativne akcije na području BiH, Republike Srbije, Republike Austrije i Savezne Republike Njemačke, a BiH je zaključila Operativni sporazum sa EUROPOL-om. Mogućnost razmjene podataka obezbjeđena je i kroz saradnju članica INTERPOL-a.

Izmjene u Krivičnom zakonu BiH, usvojene 2015, koje se odnose na trgovinu ljudima izvršene su iz razloga dosljedne provedbe međunarodnih konvencija koje je BiH potpisala i ratifikovala i to Konvencije Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organizovanog kriminala, kao i Protokola za prevenciju, suzbijanje i kažnjavanje trgovine ljudima, naročito ženama i djecom, koji dopunjava ovu Konvenciju, te Konvencije Vijeća Evrope o borbi protiv trgovine ljudima

Usvajanjem predloženih izmjena riješen je problem sukoba nadležnosti, koji se javio u praksi povodom otkrivanja i procesuiranja ove vrste krivičnih djela, između entitetskih i pravosudnih organa na nivou države BiH. Ove izmjene su usmjerene u pravcu da Tužilaštvo i Sud BiH zadrže nadležnost u slučajevima trgovine ljudima sa međunarodnim elementom (međunarodna trgovina ljudima), a da trgovina ljudima koja se odvija unutar države bude u nadležnosti entiteta, tako da su istovremeno sa ovim izmjenama predložene i izmjene u entitetskim krivičnim zakonima, koje su takođe usvojene.

Napori pravosuđa BiH, usmjereni na suzbijanje i kažnjavanje trgovine ljudima i seksualnog iskorištavanja ogledaju se i u stalnim edukacijama nosioca pravosudnih funkcija, koje se provode u okviru Programa edukacije entitetskih Centara za edukacije sudija i tužilaca, a u vezi borbe protiv trgovine ljudima i organiziranog kriminala, sve sa ciljem jačanja kapaciteta sudija i tužilaca za efikasnije procesuiranje ovih slučajeva, te unapređenja sposobnosti sudija, tužilaca i policije da istražuju i procesuiraju organizovane kriminalne grupe, koje se bave trgovinom ljudima.

U BiH je uspostavljen sistem zaštite žrtava trgovine ljudima “Pravilima za zaštitu žrtava trgovine ljudima koje su državljani BiH” i “Pravilima za zaštitu stranaca-žrtava trgovanja ljudima”. Ti dokumenti predstavljaju referalni mehanizam za upućivanje žrtava trgovine ljudima. Svim identifikovanim žrtvama osigurava se siguran smještaj, medicinska pomoć,

pristup informacijama i njihovim pravima i pravna pomoć tokom krivičnog postupka. Za tu svrhu se redovno osiguravaju finansijska sredstva iz budžeta Ministarstva sigurnosti BiH i MLjPI BiH.

Zakonom o socijalnoj zaštiti je propisano da je, između ostalog, pravo u socijalnoj zaštiti i savjetovanje, čija je svrha pomoć pojedincu, članovima porodice ili porodici u cjelini u razvijanju, dopunjavanju, očuvanju i poboljšanju vlastitih socijalnih mogućnosti, a u slučaju bolesti, starosti, invalidnosti, nezaposlenosti, smrti bliskih lica, problema u vaspitanju djece i u odnosima roditelja i djece, problema rizičnih ponašanja djece i omladine, problema bračnih i vanbračnih odnosa, zaključenju braka, nasilja u porodici, uključivanja u svakodnevni život nakon dužeg boravka u institucijama, ostvarivanja pojedinih socijalnih prava, te u drugim nepovoljnim socijalnim okolnostima i kriznim situacijama.

Zakonom o zdravstvenoj zaštiti Republike Srpske je propisano da se zdravstvena zaštita obezbjeđuje preduzimanjem specifičnih aktivnosti na promociji zdravlja, prevenciji i liječenju bolesti i stanja, rehabilitaciji oboljelih i povrijeđenih i druge specifične aktivnosti, koja se ostvaruje pod jednakim uslovima, odnosno svim populacionim i nozološkim grupama.

Krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava

35. Uzimajući u obzir informacije koje je dostavila država potpisnica, Komitet je zabrinut da krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava pred domaćim sudovima još nije završeno (čl. 2., 6.).

36. Komitet preporučuje da država članica ubrza krivično gonjenje preostalih osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava. Komitet smatra da pravda donesena žrtvama ratnih užasa može olakšati pomirenje između različitih etničkih i etno-vjerskih grupa u državi potpisnici.

Revidiranu državnu strategiju za rad na predmetima ratnih zločina Vijeće ministara BiH usvojilo je na sjednici održanoj 24.9.2020. godine.

Zakon o krivičnom postupku BiH sadrži odredbe koje se tiču ostvarivanja imovinskopravnog zahtjeva koji se odnosi na naknadu štete, povrat stvari ili poništenje određenog pravnog posla. Rješavanje imovinsko-pravnog zahtjeva u kaznenom postupku predstavlja rješavanje građanske stvari istovremeno sa kaznenom stvari.

Na osnovu član 25. Zakona o pružanju besplatne pravne pomoći državni službenici Ureda za pružanju besplatne pravne pomoći koji je formiran u okviru Ministarstva pravde BiH imaju pravo zastupati u krivičnom postupku lica oštećena krivičnim djelom u cilju ostvarivanja imovinskopravnog zahtjeva.

Centri za edukaciju sudija i tužilaca(CEST FBiH, CEST RS i Pravosudna komisija BD) redovno provode obuke i na temu ratnih zločina, uključujući seksualno nasilje a u skladu sa zahtjevima Državne strategije na predmetima ratnih zločina. Glavni cilj ovih seminara (ex katedra, okruglih stolova, simulacija) je bilo unapređivanje znanja neophodnih za ispitivanja ratnih zločina, senzibilizacije nosioca pravosudnih funkcija za rad sa žrtvama i primjeni mjera

podrške i zaštite svjedocima. Saradnja je ostvarena sa OSCE Misijom BiH i TRIAL organizacijom.

VSTV BiH realizira projekt Unapređenja rada na predmetima ratnih zločina u BiH, koji između ostalog obuhvata praćenje rada na predmetima ratnih zločina; pružanje stručne i administrativno-tehničke podrške radu Nadzornog tijela za praćenje provođenja Državne strategije; jačanje kapaciteta sudija i tužilaca za rad na predmetima ratnih zločina kroz organizacione stručnih skupova i sastanaka.

U svim pravosudnim institucijama, koje se bave istragom i procesuiranjem predmeta ratnih zločina, postoji ukupno 21 odjeljenje za podršku svjedocima u sudovima i tužilaštvima u BiH i to: 2 na nivou BiH, 10 u FBiH; 7 u RS, te 2 odjeljenja u Brčko distriktu BiH. Stručni saradnici (psiholozi) uposleni u tim odjelima, bilo u sklopu redovne sistematizacije radnog mjesta, ili u okviru projekta EU „Unapređenje rada na predmetima ratnih zločina u BiH“ prošli su praktičnu obuku u Odjeljenju za podršku svjedocima Suda BiH, kao odjeljenju sa najbogatijim iskustvom u oblasti podrške svjedocima.

U BiH uspostavljen je pravni okvir, kojim se uređuje materija zaštite svjedoka i propisuje postupak određivanja i provođenja mjera zaštite. Zakoni o zaštiti svjedoka pod prijetnjom ugroženih svjedoka usvojeni su na nivou BiH, entiteta i Brčko distrikta, dok je na nivou BiH, usvojen i Zakon o programu zaštite svjedoka u BiH. Pored toga, i niz konvencija i drugih međunarodnih instrumenata obavezuju BiH da osigura efikasnu zaštitu svjedoka od raznih oblika zastrašivanja, odnosno ugrožavanja tjelesnog integriteta, života i zdravlja, kao i pružanja svih mjera podrške i zaštite članovima porodice svjedoka ili njima bliskih lica. Zakon o izmjenama i dopunama KZ uvedeno je krivično djelo mučenje i drugi oblici surovog i nečovječnog postupanja (član. 190) te je na taj način izvršeno usklađivanje definicije ovog krivičnog djela sa definicijom djela iz člana 1. Konvencije.

Takođe je izvršeno usklađivanje odredaba Krivičnog zakona BiH sa međunarodnim standardima u pogledu krivičnog djela ratni zločin seksualno zlostavljanje, tako što je u članu 172. stavu (1) tačka g) i članu 173. stavu (1) tačka e) uvjet „prisile ili prijetnje o neposrednom napadu“ brisan.

Zakon o krivičnom postupku BiH sadrži odredbe koje se tiču ostvarivanja imovinskopravnog zahtjeva koji se odnosi na naknadu štete, povrat stvari ili poništenje određenog pravnog posla. Rješavanje imovinsko-pravnog zahtjeva u kaznenom postupku predstavlja rješavanje građanske stvari istovremeno sa kaznenom stvari.

Na nivou BiH još uvijek nije usaglašen Zakon o pravima žrtava torture koji je trebao regulisati ostvarivanje prava na adekvatnu naknadu.

Prasvo na naknadu regulisano je u okviru Zakona o krivičnom postupku član 193. (Predmet imovinskopravnog zahtjeva) kojim je propisano da će se imovinskopravni zahtjev koji je nastao usljed učinjenja kaznenog djela raspraviti na prijedlog ovlaštene osobe u kaznenom postupku ako se time ne bi znatno odugovlačio ovaj postupak. Imovinskopravni zahtjev može se odnositi na naknadu štete, povrat stvari ili poništavanje određenog pravnog posla. U članku 194. ZKP BiH (Podnošenje prijedloga za ostvarivanje imovinskopravnog zahtjeva) propisano je da

prijedlog za ostvarivanje imovinskopravnog zahtjeva u kaznenom postupku može podnijeti osoba koja je ovlaštena da takav zahtjev ostvaruje u parničnom postupku.

Dakle jednostavnije, jeftinije i brže. Radi ostvarivanja principa ekonomičnosti i poboljšanju položaja oštećenog.

Znači imovinsko-pravni zahtjev se može dosuditi samo uz presudu u kojoj se optuženi oglašava krivim, u suprotnom oštećeni se upućuje na parnicu.

U Federaciji BiH materijalna zaštita civilnih žrtava rata, osigurana je Zakonom o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom. Ovim Zakonom utvrđena je „Posebna kategorija civilnih žrtava rata“, u koju spadaju žrtve ratnog seksualnog nasilja. Istim je propisano materijalno pravo na „Mjesečno lično novčano primanje“ u iznosu koji ostvaruje civilna žrtva rata sa 100% tjelesnim oštećenjem kao i pravo na pomoć u troškovima liječenja i nabavci ortopedskih pomagala, osposobljavanje za rad (profesionalna rehabilitacija, prekvalifikacija i dokvalifikacija); prioritetno stambeno zbrinjavanje, psihološku pomoć i besplatnu pravnu pomoć. Ova prava dužni su osigurati nadležni organi kantona. Federalno ministarstvo rada i socijalne politike i Komisija za davanje stručnog mišljenja radi utvrđivanja statusa posebne kategorije civilnih žrtava rata su proveli više tematskih radionica sa predstavnicima nadležnih institucija, nosiocima javnih funkcija, medijima, kao i nevladinim organizacijama, čiji sadržaji su bili usmjereni na ublažavanje stigme te podizanje svijesti, znanja i senzibiliteta u radu sa ovom grupom civilnih žrtava rata.

U RS 2018. donesen je Zakon o pravima žrtava torture kojim je regulisano pravo žrtava na zaštitu.

Obuke i kampanje podizanja svijesti o zakonima koji se odnose na borbu protiv diskriminacije

37. Uzimajući u obzir informacije koje je dostavila država potpisnica o održanim obukama za sudije i tužioce, Komitet je zabrinut zbog izvještaja o nedovoljnoj primjeni Zakona o zabrani diskriminacije od strane domaćih sudova (čl. 7.).

38. Komitet preporučuje da država potpisnica intenzivira i redovno provodi obuke sudaca, tužilaca, odvjetnika i drugih službenika za provedbu zakona o Zakonu o zabrani diskriminacije i drugim zakonima koji se odnose na suzbijanje diskriminacije i da redovno vrši ocjenu tih obuka, kako bi se olakšala primjena tih zakona od strane domaćih sudova.

U cilju poboljšanja sistema koordinacije vlasti u BiH na implementaciji preporuka međunarodnih tijela za ljudska prava, kao i poboljšanja procesa praćenja izvršenja preporuka međunarodnih tijela u januaru 2018. Vijeće ministara Bosne i Hercegovine (VM BiH) usvojilo je Metodologiju izvještavanja u oblasti ljudskih prava u BiH, s ciljem da se uspostavi informacioni sistem za prikupljanje podataka u svrhu efikasnije izrade izvještaja iz oblasti ljudskih prava za BiH.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (MLjPI) je pripremilo nacрте strategije u oblasti ljudskih prava diskriminacije koji nisu dobili potrebnu entitetsku saglasnost.

Takođe je ovo ministarstvo sačinilo nacrt Srednjoročnog programa za suzbijanja diskriminacije u BiH koji obuhvata i program obuke za promociju i zaštitu ljudskih prava za period 2017-2022. koji takođe nije dobio potrebne saglasnosti.

Edukaciju nosioca pravosudnih funkcija u BiH vrše entitetski centri za edukaciju sudija i tužilaca u okviru svojih godišnjih Programa, kojima su predviđene obuke, na temu ljudskih prava, uključujući evropski sistem zaštite ljudskih prava, pravna stečevina EU, kao i na temu diskriminacije, te sudske prakse antidiskriminacionog prava u BiH. VSTV BiH vrši funkciju nadzora i odobravanja Programa. U Krivičnom pravu u kontekstu zaštite LGBT osoba, komperaciju sudske prakse sa državama regiona, slobodu izražavanja i enički motivisanih zločina, zaštitu od nasilja u porodici i iz domena ravnopravnosti spolova, prava djece i prava nacionalnih manjina. Navedene obuke realizuju se u saradnji sa Heinrich Boell fondacijom, sa OSCE Misijom, sa AIRE Centrom i SOC –om.

Pored toga, VSTV BiH je, 2018. izvršilo izmjene elektronske baze podataka za procesuiranje predmeta u sudovima i tužiteljstvima čime je omogućeno prikupljanje sveobuhvatnih podataka o predmetima diskriminacije.

VSTV BiH usvojilo je Kodeks sudske etike i Kodeks tužilačke etike, a u izmjenama i dopunama iz 2018. isti su dodatno razrađeni s preciznijim opisima aktivnosti koje se smatraju nedozvoljenim za vrijeme obavljanja funkcije, a neke od njih i nakon obavljanja funkcije. Između ostalog propisana je obaveza redovnog pohađanja edukacija iz oblasti etike i integriteta.

Osim toga, jedna od preporuka stručne analize TAIEX –a tokom ekspertske misije u BiH u pogledu ličnih finansijskih izvještaja nosilaca pravosudnih funkcija i njihove provjere jeste izrada sveobuhvatnijeg formulara za podnošenje ovih izvještaja. VSTV BiH je poduzeo aktivnosti na izradi novog formulara.

Agencija za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije vrši monitoring provođenja Strategije za prevenciju korupcije 2015-2019. i pratećeg Akcionog plana. Entiteti, BD BiH i kantoni provode vlastite strategije za borbu protiv korupcije i akcione planove u skladu sa općim principima utvrđenim u državnoj Strategiji za borbu protiv korupcije koji uključuju i odgovarajuće antikorupcijske politike i bolji pristup pravosuđu. Strategija za borbu protiv korupcije RS sa Akcionim planom usvojena je za period 2018-2022. FBiH provodi Strategiju za borbu protiv korupcije za period 2016-2019, a BD BiH Strategiju za borbu protiv korupcije za period za period 2018-2019. U cilju poboljšanja pristupa pravosuđu, VSTV BiH je usvojio je Akcioni plan VSTV–a BiH za borbu protiv korupcije za razdoblje 2018-2019, Kodeks sudske etike i Kodeks tužilačke etike. VSTV BiH je poduzeo aktivnosti na izradi novog formulara za podnošenje ličnih finansijskih izvještaja nosilaca pravosudnih funkcija i njihove provjere.

Vlada RS usvojila je Strategiju borbe protiv korupcije u RS (2018. - 2022.) i Akcioni plan za sprovođenje Strategije za borbu protiv korupcije u RS(2018 – 2022).

Formirana, je Komisije za sprovođenje Strategije kao stalno radno tijelo za koordinaciju i evaluaciju te jačanje međuinstitucionalne i međusektorske saradnje u svim oblastima borbe protiv korupcije.

MUP RS je usvojilo novi Plan integriteta za period 2018.-2022. kojim su propisane brojne mjere i aktivnosti na jačanju integriteta u Ministarstvu. Osim navedenog, realizuje se i poseban seminar na temu „Suprotstavljanje korupciji i jačanje integriteta policijskih službenika“.

Tokom 2021. godine od strane Udruženja „Mreža žena MUP RS – RS WPON“ uz saglasnost Ministra unutrašnjih poslova i uz finansijsku podršku Savjeta Evrope planirana je realizacija projekta **„Promocija različitosti i jednakosti u Bosni i Hercegovini“**. Projektom je obuhvaćena izrada Monografije na temu senzibilizacije policijskih službenika u radu sa LGBT populacijom, izrada Kurikuluma – Plana i prorgama za edukaciju policijskih službenika te realizacija 2 edukacije policijskih službenika MUP RS.

D. Ostale preporuke

Ratifikacija ostalih instrumenata

39. Imajući na umu nedjeljivost svih ljudskih prava, Komitet poziva državu potpisnicu da razmotri ratificiranje onih međunarodnih instrumenata koji se odnose na ljudska prava a koja država potpisnica još nije ratificirala, posebno sporazuma koji sadrže odredbe koje imaju izravan značaj za zajednice koje su izložene rasnoj diskriminaciji, uključujući Konvenciju br. 189, koja se odnosi na radnike u kućanstvu, Međunarodne organizacije rada (ILO).

Nastavak rada po Durbanskoj deklaraciji i programu aktivnosti

40. U svjetlu svoje Opće preporuke br. 33 (2009.), Komitet preporučuje da država potpisnica provede Durbansku deklaraciju i program aktivnosti, usvojene na Svjetskoj konferenciji za borbu protiv rasizma, rasne diskriminacije, ksenofobije, i srodnih oblika netolerancije (2001.), uzimajući u obzir završni dokument Durbanske analitičke konferencije (april 2009.), te da o tome shodno izvijesti.

Međunarodna dekada osoba afričkog porijekla

41. U svjetlu Rezolucije Generalne skupštine 68/237, Komitet traži od države potpisnice da u svoj naredni periodični izvještaj uključi precizne podatke o konkretnim mjerama koje je usvojila u okviru Međunarodne dekade osoba afričkog porijekla, uzimajući u obzir Opću preporuku Komiteta br. 34 (2011.) o rasnoj diskriminaciji osoba afričkog porijekla.

Konsultacije sa civilnim društvom

42. Komitet preporučuje da država potpisnica nastavi sa konsultacijama i širenjem dijaloga sa organizacijama civilnog društva koje rade na području zaštite ljudskih prava, posebno onima koje rade na borbi protiv rasne diskriminacije, u pripremi sljedećeg periodičnog izvještaja te u nastavku rada po trenutnim zaključnim zapažanjima.

Neosporna je činjenica da za razvoj civilnog društva, vladavinu prava i razvoj demokratije u svijetu pa samim tim i u BiH veliki značaj imaju nevladine organizacije. Vlasti u BiH sve više

imaju interes za uključivanje nevladinog sektora u pravcu razvoja ukupnih demokratskih odnosa i uspostavljanje jake pravne i demokratske države. S tim u vezi ističemo da je u BiH uspostavljen sistem e-konsultacija vezano za održavanje javnih rasprava prilikom donošenja zakona, akcionih planova i drugih strateških dokumenata, uključujući i inicijalne i periodične izvještaje prema međunarodnim tijelima, u cilju omogućavanja učešća što većem broju civilnog društva i samih građana.

Izjava iz člana 14. Konvencije

43. Komitet ohrabruje državu potpisnicu da dâ dobrovoljnu izjavu predviđenu članom 14. Konvencije, kojom se priznaje nadležnost Komiteta za primanje i razmatranje pojedinačnih saopćenja.

Kao što je i ranije spomenuto BiH je složena država (sastavljena od dva entiteta i jednog distrikta) koja je ,shodno odredbama Zakona o postupku zaključivanja međunarodnih sporazuma, dužna prilikom potpisivanja, ratifikacije, stavljanja ili povlačenja rezervi kao i davanja jednostranih izjava o prihvatljivosti dužna obaviti konsultacije i pribaviti saglasnost nadležnih tijela sa svih nivoa organizacije vlasti u BiH u vezi sa cjelihodnosti i opravdanosti preduzimanja neke od naprijed pobrojanih aktivnosti. Imajući u vidu da se jedna od preporuka nadležnog UN komiteta za eliminaciju rasne i svih vidova diskriminacije i odnosila na priznavanje nadležnosti Komiteta za razmatranje pojedinačnih tužbi u predmetima diskriminacije odnosno davanjem izjave države u vezi sa članom 14. konvencije (koju država nije obavezna dati) napominjemo da je ista uzeta u razmatranje.

Izmjene i dopune člana 8. Konvencije

44. Komitet preporučuje da država potpisnica ratificira izmjenu člana 8. (stav 6.) Konvencije usvojenu 15.01.1992. na 14. sastanku država potpisnica Konvencije, a koju je podržala i Generalna skupština svojom rezolucijom 47/111.

Opće poznata činjenica je da se članovi Komiteta za eliminaciju rasne diskriminacije (njih 18) biraju sa Liste kandidata, poznatih po visokim moralnim kvalitetima, profesionalnosti i nepristrasnosti, koju dostave države potpisnice Konvencije, na mandatni period od četiri godine. Učešće istih u radu Komiteta snosi država potpisnica čiji član je izabran. Intenzivno se čine naponi kako bi se čim prije okončalo postupak sačinjavanja Liste eksperata iz BiH i na taj način omogućilo učešće BiH kako u radu navedenih komiteta tako i po pitanju doprinosa u harmonizaciji domaćih propisa sa međunarodnim ugovorima, jačanju svijesti stanovništva o značaju istih i razvoju demokratskog društva.

Zajednički temeljni dokument

45. Komitet pozdravlja podnošenje zajedničkog temeljnog dokumenta države potpisnice 2011. godine. Komitet poziva državu potpisnicu da ažurira svoj zajednički temeljni dokument u skladu sa sljedećim smjernicama (HRI/GEN/2/Rev.6). Potiče državu potpisnicu da poštuje ograničenje od 42.400 riječi koje vrijedi za takve dokumente (rezolucija Generalne skupštine 68/268).

Nastavak rada po trenutnim zaključnim zapažanjima

46. U skladu sa članom 9., stav 1., Konvencije i pravilom br. 65 svog Poslovnika, Komitet traži od države potpisnice da, u roku od godinu dana od usvajanja ovih zaključnih zapažanja, dostavi informaciju o provedbi preporuka sadržanih u stavovima 8., 14., i 20 (a) i (b) u gornjem tekstu.

Navedena Informacija je blagovremeno dostavljena Komitetu za eliminaciju rasne diskriminacije aktom broj 01-37-2-900-60/15 od 26.07.2019.godine u zadanom roku od godinu dana.

Preporuke od posebnog značaja

47. Komitet želi da skrene pažnju državi potpisnici na poseban značaj preporuka sadržanih u stavovima 12., 18., 26., i 28. u gornjem tekstu, te traži od države potpisnice da u svom sljedećem periodičnom izvještaju dostavi detaljne informacije o konkretnim mjerama koje je poduzela u svrhu provedbe danih preporuka.

Upoznavanje javnosti

48. Komitet preporučuje da izvještaji države potpisnice budu lako dostupni i pristupačni javnosti u trenutku podnošenja, te da se zaključna zapažanja Komiteta u odnosu na te izvještaje na sličan način objave na službenim i drugim jezicima u upotrebi, kako je prikladno.

U cilju upoznavanja šire javnosti sa zaključnim zapažanjima i preporukama nadležnih UN komiteta uključujući i Komitet za eliminaciju rasne diskriminacije Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, u svojstvu koordinacionog tijela u BiH, iste dostavlja svim instucijama sa svih nivoa organizacije vlasti u Bosni i Hercegovini i objavljuje ih na službenoj web. stranici kako na jezicima u službenoj upotrebi u Bosni i Hercegovini tako i na engleskom jeziku, kao jednom od radnih jezika UN-a.

Priprema narednog periodičnog izvještaja

49. Komitet preporučuje da država potpisnica podnese svoj 14. i 15. periodični izvještaj, kao jedinstven dokument, do 16.07.2021. uzimajući u obzir smjernice za izradu izvještaja koje je Komitet usvojio na svojoj 71. sjednici (CERD/C/2007/1) i obrađujući sva pitanja sadržana u ovim zaključnim zapažanjima. U svjetlu rezolucije 68/268 Generalne skupštine, Komitet potiče državu potpisnicu da se pridržava ograničenja od 21.200 riječi za periodični izvještaj.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, koordiniralo je rad Interresorne radne grupe prilikom pripreme 14 i 15. periodičnog izvještaja kao jedinstvenog dokumenta po međunarodnoj konvenciji o eliminaciji rasne i svih vidova diskriminacije, te je isti putem Ministarstva Vanjskih poslova Bosne i Hercegovine, odnosno Stalne Misije BiH, pri UN –u u Ženevi, u zadanom formatu blagovremeno dostavilo do postavljenog roka 16.07.2021. čime je BiH izvršila obavezu prizašlu iz naprijed navedenih konvencija.

